

Jan Kjærstad

BERGE

≡ KNIHA ZLIN

Berge

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

☰ KNIHA ZLIN

Jan Kjærstad

Berge – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

THRILL

Jan Kjærstad
BERGE

Jan Kjærstad

BERGE

v překladu Daniely Mrázové

≡ KNIHA ZLIN

This translation has been published with the financial support of NORLA.

INE WANGOVÁ

Prý ten zločin přesahuje veškeré chápání. Do novin nám zavolał nějaký výletník. Tvrdil, že v jedné zapadlé chatě zatraceně hluboko v lesích Nordmarky leží několik zavražděných lidí. Někdo je porazil jako zvířata. Bestiálně. A mezi mrtvými jsou údajně známé osobnosti. Hodně známé.

Teroristický útok, napadne mě. *Tak nakonec to došlo i sem.*

Držím v ruce mobil. Chvěju se. Bude tohle navzdory všemu můj šťastný den?

Ta myšlenka mě vyděsí, chci ji zastavit, jenže se šíří dál, nakopává mě, vždyť jsem úplně na dně, nejen v životě, ale i tady, trosečnice na ostrově. Už dlouho mám pocit nemístnosti, jak tu nastrojená a zpcená pozoruju mladé páry pobíhající po pláži jen ve spodním prádle, oslava se pomalu začíná zvrhávat, znovu pročítám tu dlouhou esemesku, chci se ujistit, že jsem se nespletla, pak nechám telefon vklouznout zpátky do kabelky, asi tak jako pistoli do pouzdra, zatímco Marie na mě mává a gestikuluje, abych přišla za nimi a posadila se na deku, dělá legrační obličej, usměju se, dám najevo, že je mi dobře tam, kde jsem, pozvednu skleničku a současně zamaskuju pohrdavé ušklíbnutí, lítost, jak jsem mohla být tak hloupá a přijmout pozvání na tuhle svatbu, ze všech míst zrovna na ostrov Hovedøya, nevěsta a ženich v bílém, svatební hosté v bílém a já jakbysmet, protože to tak stálo

na pozvánce, svatebčané měli kliku, počasí toho pozdního srpnového dne vyvolávalo v lidech touhu pořádit si slunečník a všechno bylo tak nesnesitelně romantické, svatební obřad mezi pozůstatky kláštera a tak dále, slovo Boží a ptačí zpěv a slzy radosti, moderní farářka, pravděpodobně lesbička, hromada frází, velkých, příliš velkých slov o lásce, která je největší ze všeho, bla bla, žvásty, samé žvásty, i když trochu podmanivé, mezi těmi vysokými listnatými stromy to byl hotový keltský rituál s nádechem Tolkiena, hlouček bíle oblečených lidí ve vši té zářící zeleni, četly se verše, padaly polibky na všechny strany, z plastových skleniček se pilo šampaňské, spousty šampaňského, i farářka se prolévala šampaňským, a já obklopená těmi halasnými hovory, které jak se proplétaly jeden přes druhý, čím dál víc pozbývaly smyslu. Na zdraví novomanželů, vykřikla jsem jenom proto, abych dokázala, že se bavím s nimi, lidé začali na kamenných schodech rozvalin zakopávat, zajíkali se smíchy, neměla jsem sem chodit, Marie je mnohem mladší kolegyně z novin, *zavraždění*, a dokonce těhotná, jak přiznala, *bestiálně*, mezi jejími vrstevníky jsem si připadala jako stařena, ať jdou do hajzlu, klikaři jedni, a všechno bylo tak otravně neformální a improvizované a rozpustilé, hippies v roce 2008, se čtyřicetiletým zpožděním, o nějakém upjatém svatebním obědě nemohlo být samozřejmě ani řeči, uspořádal se piknik, *spousta mrtvých*, hosté si přinesli deky a koše s jídlem, zabrali travnatý svah směrem k nejsevernější pláži, k té, co je obrácená k ostrovu Lindøya, a z chladicích tašek začali vytahovat krevety, bílý chléb, citrony, saláty a víno, někteří se na vyhrazených místech pustili do grilování, až se zakrátko kolem skal a po svahu k lesu linul pach pečeného masa mísící se s vůní grilovaných humrů, a všichni se cpali, pili, pronášeli spontánní přípitky, jedna floskule stíhala druhou, a samozřejmě s sebou měli kytary, takže se zpívalo, hulákalo se *All You Need Is Love*, ať jdou do hajzlu, klikaři jedni, všichni ti nestydatě mladí a krásní lidé,

co mají život před sebou, *známé osobnosti*; někteří tančili, jiní kouřili, a to nejen obyčejné cigarety, a líbalo se ostošest, cicalo se ostošest, několik párů s hihňáním zmizelo v lese, za chvíli se začnou koupat nazí, říkám si, poznávám tu atmosféru, před patnácti lety bych se taky koupala nahá, teď mě všechno tohle štěstí, a musím chtít nechtít přiznat, že je to ryzí štěstí, jen skličuje, a tak hledám výmluvu, proč se vypařit.

Právě proto spatřuju ve zprávě od Ulrika záchranný kruh, šanci odejít. Ty vraždy. Hromada lidí zabitých v hloubi lesa. Něco větrím, větrím kauzu seslanou shůry. *Kdo by věřil, že jednoho z nejkrásnějších dní na konci léta... Nikdo ve městě netušil, že v lese hned za... Jednou se to muselo stát i u nás...*

Cítím to. Závan ve vzduchu. Něco se děje. Vítr se obrací.

Poodcházím, nikdo si toho nevšímá, nacházím pěšinu vedoucí strmě vzhůru k Západní baterii, vyvýšenině s výhledem na poloostrov Bygdøy, na muzea Fram a Kon Tiki, na město a kopec tyčící se na severu. Co se v tom smrkovém lese za kopcem stalo? *Bestiálně.*

Výkřiky z pláže pode mnou nabírají na hlasitost. Zahlédnu Marii, jak se točí pořád dokola, jako derviš. Neměla by se trochu zklidnit? Opět mě přepadá těžkomyslnost. Odkud se ta melancholie bere? Z vědomí, že hned vedle leží ostrůvek Heggolmen, Heggolmen, kde jsem jednoho horkého svatojánského večera na začátku devadesátých let potkala Martina? Na tom večírku jsem se ani zdaleka necítila nemístně, bakchanálie se odehrávaly ve velké kůlně vyzdobené listím, stojící bezprostředně vedle několika letních příbytků blíž u vody. Na hlavách jsme měli květinové věnce, ze stropu visely lampiony, k jídlu byla parmská šunka s melounem, grilované jehně a spousty jahod, pilo se sudové víno, k tomu dvě kytary a sborový zpěv – když se zamyslím, vlastně se to ani moc nelišilo od svatby, z níž právě teď prchám. Rozdíl spočíval v Martinově přítomnosti. A taky jsem byla mladá, mladší,

studovala jsem žurnalistiku, Martin zrovna absolvoval a dostal práci v novinách, já byla na pochybách, zvažovala jsem, jestli nemám školy nechat a pustit se do něčeho jiného, ale Martin mě hecoval, abych dostudovala, říkal, že to je nejdůležitější povolání na světě, že jsme čtvrtá velmoc, sakra, planul nadšením, vsunul mi mezi rty jahodu a já ochotně vklouzla mezi keře a líbala se s ním, oplývala jsem stejnou bezstarostností a bláznovstvím, jaké pozoruju u svatebčanů na pláži pod sebou; Martinovi se v očích cosi zračilo, pohled mu jiskřil, nebyla jsem nadržená, přesto když jsem se mu do těch očí zadívala, nabudily mě; později téhož večera nás prováděli po pozemku jednoho umělce na severním výběžku ostrova, kde jsme dál popíjeli víno, exkluzivní víno, v ateliéru na břehu moře, seděli jsme tam mezi podivnými obrazy a sochami a pili a Martin mi šeptal, že já jsem to nejkrásnější umělecké dílo, taky jsme se koupali, koupali jsme se nazí hned první večer, co jsme se seznámili, líbali jsme se, dělali jsme všechno, co se dělává, když se jedné horké svatojánské noci potkají u fjordu dva lidé a okamžitě se do sebe zamilují. Nebyla jsem opilá, byla jsem nabuzená.

Pocítit vzplanutí. Dávná minulost. Nenávratně ztracená.

Poražení jako zvířata?

Volám do novin, přepojují mě na Jakoba, který má tuhle sobotu všechno na povel, o moc víc toho neví, ale majáčky zběsile blikají, říká, sólokapr, dodává, naši lidi už tam jedou. Kam? ptám se. Blankvann, kousek od Kobberhaugské chaty, odpovídá. Do háje, to se mi snad zdá. Procházela jsem tudy na lyžích cestou na Kikut. S Martinem. S tím debilem Martinem. Podle toho, co se nám doneslo od policie, náš tip sedí, pokračuje Jakob. Někdo ty mrtvé našel dneska odpoledne. Kolik jich je? ptám se. Pět, odpovídá. Možná víc.

Pohled mi ulpívá na svatebčanovi, který ze sebe strhává košili a dává si kus grilovaného humra. Cítím se jako v mlze a šampaňské za to nemůže, víno, pach připáleného masa.

Teroristický útok? ptám se dál. Podle všeho jo, přitakává Jakob. Pět zabitých? opakuju. Jo, nejmíň, prý to je úplně šílené, dodává. Kdo? ptám se. To se neví, říká, jeho hlas zní jinak než obvykle. Myslím, že to bude něco šokujícího, pokračuje. Něco, co jsme ještě nezažili.

Znovu se zachvěju, a ne proto, že bych byla vyděšená. Už dlouho mě pronásleduje pocit, že se nic neděje. Nebo že se děje pořád totéž. Nejen v mém životě, ale v celém Norsku. Pro novináře není život ve společnosti blahobytu prosté jakéhokoli utrpení, a ještě s tak zatraceně omezeným rejstříkem událostí, jen požehnáním. Ovšem teď. Něco se děje. Něco je jinak. *V neděli ráno zastihla pokojnou zemi po probuzení zpráva o tom, že...*

Na to, jak pěkné počasí panuje, je Holmenkollenský kopce podivně temný. Napravo od stožárů se tyčí vysílač Tryvannstårnet – jako raketa, kterou nikdy nevystřelili. A za ní. Sedm osm kilometrů hlouběji do lesa. Nejméně pět zavražděných. Jako by hřeben kopce náhle jako hráz oddělil černé zlo skrývající se za ním.

Už to nevydržím, musím domů, nevím, jestli kvůli té zprávě, kvůli pocíťovanému vzrušení nebo kvůli hostům na pobřeží, kteří vstali a s pozvednutými skleničkami za doprovodu kytar zpívají *Love Is All Around*, vlastně docela čistě, vlastně docela podmanivě, až jsem dojatá, rozechvělá, i když úplně nechápu, proč mě to dojíhá a rozechvívá. Martin, pořád dokola Martin. Posílám zprávu nevěstě – těhotné nevěstě –, která se v lepším případě podívá na mobil zítra, a pak opouštím val a procházím kolem rozvalin kláštera dál k molu, kde čekám na malý přívoz, stojím tu sama jen s několika lidmi, kteří se přijeli vykoupat, ze svatebčanů nikde nikdo, ti si objednali vlastní loď, co je odveze do města, kde budou pokračovat v oslavách. Snažím se upírat pohled na nábřeží Aker Brygge, ale něco mi zrak nevyhnutelně táhne nahoru, až se zastaví u Holmenkollenského kopce a sousedního Vettakollenu,

které se v soumraku barví do modročerna, jako bych doufala, že v dálce, *vzadu*, zahlédnu záblesk něčeho. Bestiálně? Byli zastřeleni, oběšeni, rozřezáni? Ve chvíli, kdy nastupuju na přívoz, večerní nebe jako by zastřel nádech apokalypsy.

Je dnes takový den? Jeden z těch, který dá vzniknout dokola se opakující otázce: Kdes byl 23. srpna 2008?

Z okna vlaku projíždějícího po svahu nad Mosskou ulicí vidím ostrov z jiného úhlu a kvůli čemusi v jeho obrysu ho vnímám jako cizí, nepřátelský; podařilo se mi z něj sice uprchnout, ale přesto mě útěk nenaplňuje útěchou, protože mířím z města za životem, který za nic nestojí, který vyplňují dny podobající se jeden druhému jako vejce vejci a spánek, život v úsporném režimu. Vlak je poloprázdný, teď domů nikdo nejede, v takovémhle počasí a tak brzy večer, lidé zůstávají ve městě kvůli zábavě, paří, domů se pak vracejí taxíkem, tak jako kdysi já. Na sedadle šikmo přes uličku někdo zapomněl román v laciném vydání, nebo ho tam nechal schválně, nemám sílu se na něj ani podívat, kdo v téhle době potřebuje romány, místo toho zvednu noviny, jenže jsou hubené, hubené v dvojím smyslu slova, nic v nich není, stránky jsou popsané, ale klidně by mohly být i prázdné. Čtvrtá velmoc, to mě podrž. Civím z okna. *Šedou realitu nečekaně zbarvila krev doruda... Norsko vytrhl z dřímoty... Pro pět lidí léto skončilo náhle...*

Když vlak vjede do krajiny před Hauketo, fjord zmizí z dohledu. Znovu volám Jakobovi do novin. Vědí něco víc? Po pouhých pár vteřinách vysloví jméno, které mě přiměje se napřímít. Vážně? Stěží udržím mobil u ucha. Jakob jméno zopakuje, je to potvrzené, dodává, vyptávám se dál, ale všechno ostatní zadusí vědomí, že ve své chatě u jezera Blankvann v Nordmarce leží mrtvý Arve Storefjeld, zavražděný – *poražený jako zvíře*. Jsem otřesená i klidná zároveň, přemýšlím, ačkoli nevím o čem, nepamatuju si, co mi proběhlo hlavou,

a jen ze zvyku vystoupím na správné stanici, Vevelstad, a vydávám se na západ ke kolonii řadových domů, mívám tříkolky a hračky zapomenuté na pískovištích, náradí opřené o stěny zahradních domků, začala jsem tohle místo nenávidět, ne proto, že by na něm bylo něco vadného, objektivně vzato je to příjemná obytná čtvrť, řadovky v jednotném stylu, se zahrádkami před i za domy a s pěšinami mezi, nejsem taky žádný snob, vyrostla jsem v obřím paneláku v Etterstadu, v mnoha ohledech jsem holka z východního Osla, ale teď si tady v Ski připadám opuštěná, vezím v něčem, co se v posledních letech čím dál víc podobá slepému rameni řeky, nebo přinejmenším slepému rameni existence, tohle bylo jen dočasné řešení, než se s Martinem vzmůžeme a nastěhujeme se do nějaké vily, pokud možno blíž k městu, třeba v Kolbotnu nebo v Nordstrandu, i s dětmi a všemi saky paky, a potom přijde na řadu třeba měšťanský dům v zástavbě v centru, nic víc ani míň. Nato jsme se rozvedli. Děti žádné. Naštěstí. Bohužel. Zůstala jsem v řadovce. A celou dobu jsem pomýšlela na to, že se přestěhuju do města. Jenže jsem zůstala. A jsem tu pořád. Odpojená. Na vedlejší koleji.

Kráčím domů v temně modrém večerním světle. Politik Arve Storefjeld je mrtvý. Ministr. *Parní válec se zastavil na dobro*. Nejde mi to do hlavy, špatně se mi dýchá, musím se zastavit, pak pomalu pokračuju.

Před třemi týdny jsem jednomu nakladatelství odevzdala rukopis, rukopis knihy o Arvem Storefjeldovi. Přijali ho.

Zase stojím, nohy se mi samy zastavily, jako bych nedokázala uvěřit, že je to pravda. Že můžu mít takovou... *kliku*. To slovo mi naskakuje samo od sebe, chci ho škrtnout, ale prostě tam je. Něco se samozřejmě bude muset přepsat. Předmluva. A kniha musí mít jinou závěrečnou kapitolu. *Odkaz Arveho Storefjelda*. To je vážně... šťastná náhoda. Nemůžu za to, tohle sousloví mi prostě vytanulo na mysli. Civím na něčí

trampolínu. V každé druhé zahradě mají trampolínu. Podobají se... Někdy o tom musím napsat. Že všechny trampolíny symbolizují to či ono. Arve Storefjeld. Panebože. To je ale načasování. Znovu se za ty představy zastydím, přesto je nedokážu zapudit. Určitě prožívám stejný šok jako všichni ostatní, zaplavuje mě stejný soucit, jenže jestli mám být upřímná, pociťuju v těle i onu omamnou změnu taktu, protože mi dochází, jaké se mi najednou nabízejí možnosti. A zároveň netrpělivost, zvědavost: Co teď? Co se bude dít? Uvědomím si, že vrtím hlavou, jako bych tomu pořád nevěřila. Jaká náhoda.

Zapalovací svíčka.

Všechno nabere jiný směr. Tenhle podzim bude patřit mně.

Nemohlo to trvat věčně... Jedno dne ta idyla musela vzít za své... To poslední škrtni. Kliše. Je třeba najít nová slova.

Martin zezelená závistí. Ne, špatně. Ta kauza takovéhle malichernosti, jako jsou vzpomínky na bolestný rozvod, na-prosto přesahuje.

Jestěže jsem odjela domů včas. Připadám si poměrně strízlivá. Měla bych teď něco napsat, něco dlouhého. Upozornit na sebe. Už je moc pozdě na to, abych text dostala do nedělního vydání. Ale v pondělí. Přehled. Rozbor významu Arveho Storefjelda. Velikána Storefjelda. Neznámější osobnosti Strany pracujících, člověka nesoucího jméno třetí nejvyšší hory v Norsku. Většího a důležitějšího pro stranu nežli samotný předseda vlády.

Žádný novinář v zemi neví o Arvem Storefjeldovi víc než já.

Procházím kuchyní, zavírám oči, abych neviděla oblečení, které se válí všude okolo, talíře a hrnky, které nikdo neuklidil do myčky. Abych neviděla prach. Skvrny na podlaze. Do háje, napadne mě nakonec, to je ale bezútešná existence. Kolonie řadových domků je stejně velká jako ostrov Hovedøya, klášter v ústraní, v němž žiju jako jeptiška bez boha, věnuju

se stále stejným činnostem, jednotvárnosti. Hodiny ukazují celou, zapínám rádio vedle mikrovlnky. O vraždách nic, ani slovo, pravděpodobně je ještě brzy, zpráva zatím pořádně „neprorazila“. Stoupám si k oknu v poschodí, dívám se na fasády na protější straně pěšiny, na řadu domů, která se vine do kopce a vypadá nekonečně, zdá se delší než Velká čínská zeď. Na trávníku je puštěný rozprašovač, někdo ho určitě zapomněl vypnout. První rok života o samotě jsem se utěšovala tím, že ze mě může být pozorovatelka, napsala jsem spousty povedených a docela vtipných sebeironických drobníček o životě v té Mekce střední třídy, v idylickém městečku, které se od pohádkového Kardemommeby liší jen tím, že se hned za ním nenachází obydlí loupežníků, ale obchodní centrum, mimochodem jedno z největších v zemi. Psala jsem i o svých výpravách do „jámy lvové“, do labyrintu obchodů, které skrývá nákupní centrum v Ski, o své nakupovací mánii, jíž jsem se vytrhovala z nudy, psala jsem zábavné sloupky do novin a později i do přílohy – samozřejmě kořeněné kritickým zamyšlením o posunu od občana ke spotřebiteli –, ale čím déle jsem tu bydlela, tím byla moje satira šedivější a ubožejší, nenapsala jsem ani slovo o svém rostoucím zoufalství; tahle myšlenka mi najednou připomene trapnou událost z minulé soboty, kdy jsem večer, protože bylo teplo, usnula při otevřeném okně a vzbudil mě rámus, sousedé měli hosty, seděli na zahradě u grilu a něco slavili, mezi stromy měli pověšené barevné žárovky, ten pohled mě odrovnal a odrovnal mě i pohled na vlastní zahradu, nebo lépe řečeno na suchý trávník, protože když jsme se sem nastěhovali, snila jsem o tom, že zahrádku proměním v jakési meditační místo, v japonské zákoutí, s umělým potůčkem mezi pečlivě vybranými kameny, s několika třešněmi a se skalkou porostlou trvalkami kvetoucími v různých obdobích, a nakonec z toho nebylo nic; jenže pouhý pohled z okna na zahradu mě naplnil sklíčeností, přesto jsem sousedy dokázala naprosto zdvořile

požádat, aby se ztišili, aby ztišili tu příšernou hitparádu, ale oni se jen smáli a zvali mě, abych se k nim přidala, nic zlého tím nemysleli, ovšem já už se řítila po schodech, ven, těmi zatracenými vrátky na jejich zahradu, a bez rozmýšlení jsem převrátila gril – dobře mířeným kopnutím –, se vším všudy, i s masem a se žhavým uhlím, kdosi se rychle vrhl na trávnick pro hadici, sama jsem nikdy žádnou neměla, a oharky uhasil, a místo aby se naštváli, jen se dál smáli a ptali se, jestli dělám bojová umění, měla jsem na sobě příliš velké pyžamo, chválili mě za ten nádherný kop, nabídli mi židli a drink, plaval v něm deštníček, ale byla jsem tak rozzzlobená a zároveň mi bylo tak trapně, že jsem se dala na ústup; později jsem si uvědomila, že jsem to udělala, že jsem ten gril převrátila, protože jsem chtěla uniknout, nebyla jsem jeptiška, někdo, kdo se sem uchýlil dobrovolně, já, kdysi vzbouřenkyně, jsem se teď mezi sežehlým trávnickem a skalkou bez květin, za vrčení sekaček a nekonečného grilování u sousedů cítila jako vězeň.

Všechno důležité v životě už bylo za mnou.

Pár hodin předtím, než jsem odjela na onu svatbu, jsem seděla u psacího stolu v místnůstce, kterou jsem nazývala pracovnou, a listovala elektronickým kalendářem. Prázdnou. Samá bílá políčka. Důkaz toho, jak jsem bezmocná. Dřív jsem mívala kalendář samou upomínku: obědy, večere, kamarádky, taky pracovní schůzky, služební cesty, důležité zakázky, uvádění a moderování debat, přednášky, konference pro ženy, pořady v médiích. Zábavné záležitosti. Napadlo mě – a to vědomí mě zavalilo jako kámen: všechno důležité v životě už je za mnou. Moje přistání na Měsíci – jestli to smím tak nazvat – se uskutečnilo už dávno, jako vítr jsem vlétla do norského mediálního prostoru, čtenářům do obývacích pokojů, a zakrátko mě už chválili za můj „mladistvý tón“, za jazyk, který dosud nezazněl, dostalo se mi důvěry, postupně jsem začala psát investigativní reportáže, jež hýbaly světem, alespoň tím norským, a později i portréty, které nazývali novátorskými a které se během spo-

lečenských večerí stávaly námětem hovorů, jenže pak, aniž mi došlo, že jsem na vrcholu, jsem pochopila, že vrchol už je za mnou.

Život prostý událostí.

V zemi prosté událostí.

Zvedla jsem pohled od prázdných políček v kalendáři a upřela ho z okna. Na každém druhém trávníku byl zapnutý rozstříkovač, vysílal do vzduchu paví ocas kapek. Na hřišti o kus dál závodily dvě děti o to, kdo se zhoupne výš. Nevím, jestli to nějak souviselo s kapkami ve vzduchu, nebo s dětmi na houpačkách, ale právě v tu chvíli jsem pochopila, že nikdy nezískám místo vedoucí rubriky ani si nezajistím manažerskou pozici. A nedostanu práci ve státním rozhlasu ani televizi, o které jsem dlouho snila. Mým problémem je absolutní nedostatek nápadů. Přemýšlela jsem o redakčních poradách, o šíravé žárlivosti, že špatné nápady mladších kolegů jsou pořád lepší než ty moje, a to z jednoho prostého důvodu – protože já žádná nápady nemám. I když jsem jen civěla do zdi tvořené fasádami řadovek, zatočila se mi hlava; uvědomila jsem si, že se propadám do pěkně nebezpečné spirály. Čekají mě už jen další a další obrátky, níž a níž. Směřem ke konečnému vyrovnání. Ke smrti. V čemkoli, co jsem napsala, jsem se opakovala, v lepším případě vytvářela variace svých nejzdařilejších prací – tu a tam to možná bylo slušně napsané, ale po každé chabě vymyšlené. Třeba můj poslední článek v příloze věnovaný Harriet Fettové, manželce slavného kunsthistorika a ředitele státního úřadu památkové péče, této pozoruhodné ženě, které tak nevyhovovaly dobové kulturní kruhy tvořené výhradně muži. Možná zajímavé. A s pěkným obrazovým doprovodem, elegantní grafikou. Jenže dočista nepodstatné. Proč trčím tady, v řadovce v naprosto nezajímavé oblasti, proč nebydlím ve vile v Kolbotnu nebo v měšťanském domě v centru? Proč jsem už tak dlouho nepřispěla něčím zásadním?

Všechno důležité v životě. Za mnou.

Stála jsem tam dlouho, napůl zhypnotizovaná rozstřikovači a rytmicky se houpajícími dětmi, a současně jsem se dokázala soustředit na to, že si budu muset dát pozor, abych neupadla do katatonického stavu, do něčeho nebezpečného; pohrávala jsem si s myšlenkou, že zajdu k lékaři, nechám si od něj napsat antidepressiva, nebo aspoň něco, co mi zvedne náladu. Když se teď nad tím zamyslím, nefňukala jsem tehdy? Nevězel mi, chraň bůh, taky v krku knedlík sebelítosti?

Jenže teď, o pouhých několika hodin později, stojím v téměř domě u jiného okna a opakuju si pro sebe, jako bych tomu pořád úplně nevěřila: Arve Storefeld je mrtvý. A nejen mrtvý – zavražděný. Byl to... je to norský šok podobný tomu, jaký zažívalo Švédsko po smrti Olofa Palmeho. Červený křížek na časové ose národa, co se zaznamenává do učebnic. Vypukne poprask. *Když padají letité stromy*. Schopností Ine Wangové bude zapotřebí. Zkrátka a dobře všechno je připravené k nevídanému comebacku. K novému přistání na Měsíci. Ne, žádný comeback, Ine Wangová nikdy nezmizela ze scény.

Toto slovo doposud patřilo do slovníku cizích slov... Teroristický útok je něco, co se odehrává jinde... Tuhnu hrůzou. Jásám.

Vytahuju láhev Jacka Danielse, tu, kterou jsem dostala od Ráchel k devětatřicátinám, k „poslednímu roku vzpoury“, dávám si doušek, ne moc velký, jen abych ucítila chuť, náraz v útrokách, abych znovu zažila pocit outsidera z doby, kdy byl bourbon mým každodenním společníkem, a ono to funguje, otevírám skříňku, kterou jsem neotevřela už spoustu let, a vytahuju elpíčko, pokládám ho na gramofon, posunuju snímač tak, že jehla visí nad lesknoucí se kružnicí před třetí stopou na straně B, a upřeně hledím na černý kotouč, který se bez přestání otáčí, až mě pohyb stáhne do víru vzpomínek, pak jehlu spustím na *Brass in Pocket* a zvýším hlasitost, a jakmile mě kytarový riff, basy udeří do žeber, dávám se do tance, je to ta nejpřirozenější věc na světě, tančím s láhví Jacka Danielse v ruce a zpívám si, text umím nazpaměť už od dvanácti let,

ten text mě nikdy neopustil, Chrissie Hyndeová a The Pretenders napsali hymnu pro má pubertální léta, protože já jsem měla *brass in pocket*, byla jsem *special*, tak *special*, a všechno a všechny jsem se chystala přemocť, rukama, nohama, *I'm gonna use my, my, my imagination*, měla jsem dosáhnout úspěchu, jakému není rovno, protože jsem byla výjimečná, ksakru, byla jsem fakt výjimečná, byla jsem Ine Wang von Etterstad, žádní hajzlové mi nebudou stát v cestě, ani teď, ani později, zpívám si s hudbou, zpívám z plna hrdla, jak se říká, pro jistotu si dávám ještě doušek bourbonu, třebaže mi jeho chuť připomíná sérii strašlivých rán poznamenaných kocovinou, vyhýbám se pohledu do oken, na odraz, který by odhalil, že tančím, že si v bílých letních šatech hraju na vzbouřenkyň v dočista konvenčně zařízeném obýváku v dočista konvenční řadovce v dočista konvenční komunitě ve čtvrti osídlené lidmi, kteří zabíjejí čas tím, že se snaží za co nejkratší dobu ogrilovat co největší množství masa a zapít ho co největším množstvím laciného vína, než pak zase uleví svému neklidu v obřím obchodním centru; zrovna dneska večer nepotřebuju připomínat, že já, ač jsem výjimečná nebo jsem se za výjimečnou vždycky považovala, jsem nedospěla dál než právě sem.

Po whisky mi vyhládlo, na ostrově jsem nesnědla prakticky nic, a tak vytahuju to jediné, co doma jím, chleba a něco na něj, je třeba dodat, že kvalitní chleba, dva tenké, ale tlustě obložené krajíce, dneska je mažu máslem, na něj dávám pastrami, hořčici a okurčičky, které křupají mezi zuby, jako když střílí ohňostroj, dělám si sendvič, svou specialitu, jím ho vestoje z talířku a přitom marně lovím v televizi zprávy; přesouvám se k počítači v pracovně, vidím, že internetové vydání našich novin umístilo zprávu na první místo, stojí tu, že v chatě v Nordmarce bylo nalezeno nejméně pět mrtvých a že policie čin vyšetřuje jako vraždu, jinak se tam toho píše zatraceně málo; co se vlastně stalo, je očividně nejisté. Žádná

jména. Jako by chtěli být opatrní. Nevyvolávat paniku. Ale já vím, že na Jakobovy zdroje je spoleh. Vypadá to, jako by je někdo popravil, tvrdil Jakob. Vracím se do obýváku k televizi, přepínám dál, a zatímco dojídam sendvič, vestoje sleduju nicneříkající pořad. Dál přepínám. Samé nicneříkající pořady. Televizi vypínám, na lesklé černé obrazovce spatřím vlastní postavu.

Arve Storefjeld je mrtvý. Jaké neštěstí. Jaká šance. Jaké pohádkové štěstí.

Nacházela jsem se v nejnižším bodě životní sinusoidy. A pak se stalo tohle.

Myslíš si, že řídíš svůj život, ale když se otočíš, spatříš jen dlouhou řadu náhod.

Vždycky jsem náhody vítala. Říkám jim zapalovací svíčky. Maličkosti, které můžou něco zastavit a něco jiného zase spustit.

Poprvé jsem doopravdy začala chodit s klukem v sedmnácti a rychle jsme dospěli do fáze, kdy jsme byli z intenzivního ocicmávání v obličeji celí rudí a nateklí. Toužila jsem udělat další krok, jenže Christian váhal. Jednou máma s tátou a s mladší sestrou odjeli na víkend na chatu v Lyseren a já zůstala sama v bytě v majestátní budově, které se neřeklo jinak než etterstadský zámek. V sobotu večer jsme se s Christianem tak dlouho na pohovce mazlili, líbali a hladili, až jsem to málem nevydržela. Byla jsem toho názoru, že jsme dost zralí na to, abychom posunuli hranice ještě dál, a navrhla jsem odebrat se do postele, ale Christian nechtěl, a nakonec musel domů; bydlel v Årvollu, doprovodila jsem ho ke skútru, jenže se mu nepodařilo nastartovat, to bude svíčka, tvrdil. Tak to bys tu mohl rovnou zůstat přes noc, ne? navrhla jsem a on se podvolil, přespal a takhle jsem přišla o počestnost, kvůli zapalovací svíčke, jak mě napadlo později; ráno přivezl nějaký Christianův kamarád z Årvollu novou svíčku a Christian mi tu starou dal, schovala jsem si ji a všude ji s se-

bou nosila, i poté, co jsme se rozešli a já začala studovat žurnalistiku, občas jsem ji pokládala před sebe, když jsem měla něco napsat. Hledej zapalovací svíčku, říkala jsem si a s touhle pomůckou jsem u mnoha reportáží a portrétů nacházela překvapivé úhly pohledu.

A teď jsem dopsala knihu o vznětlivém pohlavárovi Strany pracujících Arvem Storefjeldovi, a když se tak zamyslím, rozehvívala mě při odevzdávání rukopisu určitá nejistota, byla to koneckonců moje první kniha, chtěla jsem zkusit něco nového, odvážného, rozhýbat stagnující kariéru, už bylo pozdě odjet do zahraničí a vrhnout se do nějaké válečné zóny, jezdit v neprůstředné vestě, stát se novou Lisou Lindbækovou, z její knihy *Hořící země* mi Martin nahlas předčítal v posteli, když jsem vedle něj ležela vyčerpaná souložením, pořád coby studentka vysoké školy; v nakladatelství taky trochu váhali, ale zřejmě hlavně kvůli formě, což mě štvalo, protože na formu jsem byla hrdá nejvíc, na metodu, kterou jsem použila, protože kniha nesledovala Velikána otrocky rok za rokem po celý jeho život, nýbrž přeskakovala z jednoho tématu na druhé, a navíc se dotýkala mnoha různých jevů, které ovšem ve směr nějak souvisely s politikovým životem, a já dokonce během práce pocítila závan inspirace – skoro zapomenutý jev –, a teď, s Velikánovou smrtí, si najednou uvědomuju, že je to dobrá kniha, i v nakladatelství pochopí, že je to dobrá kniha, že je dokonalá v té podobě, jakou má, že je to kniha, kterou si právě teď bude chtít přečíst strašná spousta lidí. Možná jim dokáže dokonce poskytnout útěchu, říkám si. *Této knize nedáváme ocenění v podobě hvězdiček, dáváme jí do vínku naše nejupřímnější doporučení: Přečtěte si ji!*

Toho nedělního rána mi oči ze všeho nejdřív spočinou na zelené tapetě, která má natolik surrealisticky ohavný vzor, že v průběhu let prohluboval každičkou kocovinu. Po nastěhování jsme prohlásili, že tapetu vyměníme, ale nikdy na to

nedošlo, ani poté, co jsem v domě osaměla; utěšovala jsem se tím, že je v pořádku si tu nevkusnou tapetu nechat, protože mi každé ráno po probuzení připomene, že odsud musím vypadnout.

Pak si vzpomenu na včerejšek a okamžitě procitnu, a nejen to, pocítím v těle hnací sílu, která je nová, pocítím netrpkelivost, díky níž jen o pár minut později vařím v kuchyni kávu. Před pouhými čtyřicetimi hodinami jsem stála bez hnutí. Teď jsem v pohybu, nebo vlastně v trysku, napsala jsem knihu o Arvem Storefjeldovi, „parním válci z Bjølsenu“, knihu, k níž jsem možná neupínala příliš velké naděje, ale teď Velikán za neuvěřitelně dramatických okolností zemřel. Nedokážu tu myšlenku zadržet: jako na objednávku.

Případ se stihl dostat na titulní stránku ranního vydání našich novin. Zveřejnili i zprávu o tom, že mezi zavražděnými je ministr dopravy a spojů Arve Storefjeld. Avšak uvnitř se nepíše skoro nic. Kontroluju internetové deníky. Ani ty nepřinášejí víc informací. Pořád se ví jen málo. Nebo to nikdo nechce sdělit. Nacházím krátká shrnutí Storefjeldovy kariéry, první reakce, špičky Strany pracujících dávají průchod zděšení. Jaká je to pro partaj ztráta. O teroristech nic, o provedení vraždy nic. Vracím se do kuchyně k titulní stránce novin. Ponurá fotografie hřebene kopce na sever od jezera Blankvann. „Co se stalo?“ ptá se titulek.

Znenadání se mě zmocňují pochyby. Možná vnímám ponuřost snímku jako varování. Opravdu se mám do toho případu vrhnout, napsat komentář? Mohlo by to ohrozit moji knihu? Nemělo by jí to spíš prospět, přitáhnout k ní pozornost, zvýšit prodej? Že se projevím jako působivá komentátorka. Já jsem působivá komentátorka, nebo jsem alespoň bývala.

Podle očekávání se mi hned dopoledne ozývají z nakladatelství, nevolá mi redaktor, ale ředitel, omlouvá se, ví, že je neděle, a bla bla bla, celá ta událost je samozřejmě strašlivá,

nepopsatelná a bla bla bla, nicméně chce jen říct, musí říct, že si přečetl můj rukopis a ano, jistěže, přitakává, když slyší, jak se divím, ačkoli mě to jeho „jistěže“ nijak nepřesvědčuje o tom, že ho opravdu četl, každopádně pokračuje v tom smyslu, že nakladatelství teď kvůli oněm nadmíru nešťastným okolnostem a bla bla bla, kvůli nutkavé potřebě poznat oběti a bla bla bla udělá maximum proto, aby byla kniha dokončena co nejdříve, což znamená za tři týdny, nejvýše čtyři, dodává, a nedokáže skrýt horlivost, chválí moje břitké pero a nakonec prohlašuje, což má od redaktora, že přirozeně budu muset upravit určité detaily, klid, jen drobnosti, plus přepsat předmluvu a dodat novou závěrečnou kapitolu, na což mu odpovídám, vlastně mu skáču do řeči, jsem Ine Wangová, opět sebejistá, že už na tom pracuju ze všech sil, a nevím, proč to říkám, ale dodávám, jako by to byl prodejní slogan, dobrý blurb, že Arve Storefjeld – bez ohledu na hodnocení jeho politického významu – bude mít pro stranu větší cenu mrtvý než živý, a po téhle poznámce se na druhém konci rozhostí ticho, dlouhé ticho, a pak, ano, ovšem to byste nejspíš neměla nikam psát, radí ředitel, víte, někdo by si to mohl špatně vyložit, víte, musíme brát určité ohledy, chápete, co tím míním, a já odpovídám, že ano, samozřejmě, jen mě to tak napadlo, a v okamžiku, kdy pokládám telefon, mám všechno v hlavě, celé pasáže, cítím inspiraci, *hořím*, jsem schopná naškrábat během jediného dne, během několika hodin, padesát stránek, ve špičkách prstů pociťuju mravenčení, a než mine dopoledne, mám deset stránek heslovitých poznámek, vět, celých fragmentů načmáraných rukou, jež se můžou rovnou začlenit do rukopisu, i formulací, dokonalých a úderných, které se mi najednou vynořují z podvědomí. Miluju psaní, vždycky jsem ho milovala, ráda připojuju slovo ke slovu, navazuju větu na větu, zprostředkovávám nečekané souvislosti, pouštím se do případů z jiných úhlů než

ostatní, a jestli to nebylo zřejmé předtím, tak teď jasně vidím, že kniha o Arvem Storefjeldovi je ambiciózní a úctyhodný projekt, protože jsem původně chtěla psát o realitě, norské realitě, a Velikán *je* norská realita, tedy *byl*, protože teď leží norská realita bez života daleko v lesích, „popravená“, jak řekl Jakob.

Ve chvíli, kdy odložím pero, pocítím vzrušení, smýkne mnou, jako námi smýknou vlny od vlastní lodi, když ubere me rychlost, srdce mi buší a já si ten stav vychutnávám, užívám si pohled na hustě popsané stránky, šipky vedou k dalšímu textu na okraji, užívám si probuzení z letargie, pocit, že jsem plná síly.

Ale kdo jsou ti ostatní mrtví?

Zapomněla jsem na jídlo, připravuju si tlustě obložený sendvič, klasický club sendvič, až na to, že se spokojuju se dvěma krajíčky chleba, ne se třemi, vkládám mezi ně plátky krůtího masa, slaninu, rajče, majonézu, salát, hltavě jím a přitom stavím vodu na čaj. Dneska si musím udělat zelený, říkám si. Tohle je bez debat den pro zelený čaj. A pro tlusté sendviče s krůtím masem a se slaninou.

Po celý zbytek neděle sedím v řadovce v Ski a sepisuju analýzu, přehled, který hodlám dostat do pondělního vydání, ovšem musím mít dostatečně dobrý nápad, *Den, který zlomil vaz norské naivitě...*, listuju poznámkami o Arvem Storefjeldovi, pátrám po něčem, co by se dalo použít, po nějakém okamžiku, nějaké myšlence, které se nedostaly do knihy, pročítám všechny stránky s pointami, vybroušenými formulacemi, citáty, epizodami, které jsem si zaznamenávala při rozhovorech s ostatními o jeho osobnosti, o létech na obecné škole v Bjølsenu, na réalce v Sandakeru, na vojně – sloužil ve Finnmarce, což osvětluje jeho lásku k severnímu Norsku, a tím i jeho popularitu tamtéž: „Potřebujeme lepší spojení mezi rozmazleným jihem a hrdinným severem!“ Během ropné krize v sedmdesátých letech, ještě před poslaneckou kariérou, se stal přes

noc slavným díky tomu, že v nějaké televizní debatě odhodil obří opasek, až to v zákulisí zařinčelo – opasek měl tak mohutnou sponu, že v divácích mohl vyvolávat dojem, že jeho majitel je předsedou odborových svazů pracovníků v hutním průmyslu: „Teď sakra nejde o to, aby si obyčejní dělníci opasky utahovali, ale aby si je mohli trochu povolit,“ vykřikl. „Přece neponeseme na bedrech břemeno výkyvů téhle špinavé kapitalistické hry.“ Jindy nosíval staré námořnické kabáty a obnošené kapitánské čepice se štítkem, jako by chtěl voličům připomenout svého dědečka z Østfoldu, člověka, který pracoval coby lodivod a ke stáru se stal rybářem. *Politiku opustil její lodivod...* Sedím za psacím stolem a listuju poznámkami, čtu si o Velikánově působení v roli mezinárodního tajemníka odborových svazů, o cestách do zahraničí, zejména do Jižní Afriky, předtím než pustili Nelsona Mandelu z vězení, *Naše mezinárodní svědomí umlklo...*, čtu si o jeho ženě Mosse, která pracovala v Konfederaci odborových svazů a později v odštěpivší se nadaci Fafo zabývající se sociologickým výzkumem, a o její předčasné smrti, vytvořila jsem si hotový malý archiv o Velikánovi a jeho rodině, poznámky a výstřižky jsem roztříдила podle témat, zařadila je do plastových košílek.

Knihy vznikla náhodou. Zapalovací svíčka.

Před více než rokem, v létě 2007, jsem dostala zadání sepsat portrét Arveho Storefjelda. Zrovna tehdy vydal několik nezvykle ostrých politických prohlášení, jako by chtěl upozornit na probíhající boj před komunálními volbami. Rozhovor mi poskytl v Dovre, sám totiž trval na tom, že se sejdeme na horách, a vzpomínám si, že jsme s fotografem vyjížděli časně zrána a že jsem se těšila, protože ráda sestavuju portréty známých lidí, líbí se mi ta výzva napsat něco nového o člověku, o němž si všichni myslí, že už všechno vědí, a jestli se můžu něčím chlubit, pak je to moje schopnost přimět lidi, včetně rezervovaných jedinců, aby o sobě řekli něco překvapivého,

pojmenovali zkušenosti, které dosud nepojmenovali, vylovili z paměti vzpomínky, které nikdy předtím na světlo nevytáhli, byl by z tebe dobrý katolický kněz, řekl mi jednou Martin, když jsme ještě byli svoji, umíš přimět druhé, aby se ti vyznali; několik zpovídaných mi dokonce po rozhovoru poděkovalo, protože teď poprvé ve svém životě vytušili nějakou návaznost, příběh, který se pod tím vším skrýval; takže když jsme dorazili k Dovreským horám a zahruli vpravo do údolí Grimsdalen, na setkání s Arvem Storefjeldem jsem se těšila, zanedlouho potom jsme s menšími obtížemi našli odbočku k Velikánově chatě nebo spíš osadě, protože na místě stál celý hlouček domků se střechami porostlými trávou. Byl úchvatný letní den s modrým nebem a s vysokými, poněkud výhrůžnými mraky, s krásným světlem, Velikán nás podle horalských zvyků osobně přivítal na dvoře, měl na sobě předvolební převlek, jak se vyjádřil, bílou košili s vyhrnutými rukávy a v náprsní kapse ručně balenou cigaretu – bylo o něm známo, že sako zahazuje, jen co se naskytne příležitost, jako by chtěl ukázat, že je připravený pustit se do práce, i když má na sobě bílou košili, a já musela přiznat, že na těch košilích něco je, byly tak bílé, že se člověk pídil po slovech, která by umocnila přídavné jméno bílý, a jako na zavalanou se Velikán hned svěřil, že si vyprané košile věší venku, aby je vybělilo slunce, tohle vykládal na dvoře, široce rozkročený, palce zastrčené právě za ten opasek, který se před dávnými lety proslavil po celém Norsku.

Král slunce, poznamenala jsem si do notesu, ale nakonec jsem ten výraz nepoužila.

Travnatému svahu pod námi vévodil Král hor, černý Chevrolet Blazer, který patřil Velikánovi už od dob, kdy v roce 1977 odešel ze Správy silnic, a v němž občas objížděl politické mítinky i poté, co se stal ministrem dopravy. Vymlouval se, že jde o to přitáhnout pozornost, a auto s burácejícím osmiválcovým motorem a s pneumatikami, které člověka dokázaly

doprovít i do nejzapadlejších koutů země, skutečně pozdvižení vyvolávalo. Zrovna při volebních kampaních se moc ekologicky nechovám, tvrdil. Tedy, spousta lidí měla za to, že to platí i jindy. Velikán by nikdy nepřiznal, že nenávidí vlaky, ale když si prosadil svou, budovaly se silnice, silnice, silnice, za každou cenu. Chcete-li získat nějaké hlasy v západním Norsku, někde u zapadlého ramene fjordu obklopeného vysokými horami, nemůžete si stoupnout na náměstí a bájit o vysokorychlostní železnici, prohlásil.

Po krátké prohlídce jsme se vrátili na dvůr. Na hezčím místě měl chatu už jen Trygve Lie, u Ruglského jezera na sever od Rørosu, rozprávěl Velikán paže, aby se pochlubil. Byl na něj zajímavý pohled, jak tam tak stál, hřívu vlasů sčesanou dozadu, a oči se mu při úsměvu zužovaly do čárek, dokonce šikmých – karikaturisté ho odjakživa milovali. Občas si říkám, jestli bych si neměl změnit jméno ze Storefjeld na Raudberget, pronesl žertem, když pózoval fotografovi před hlavní chatou, za níž se tyčila hora téhož jména. Bude to úžasné, říkala jsem si pořád dokola. Arve Storefjeld v Dovre. Ta monumentální sebejistota a hory se k sobě hodily. Odjakživa jsem byl levičák, já se tak sakra už narodil, smál se hlasem ochraptělým letitým kouřením, pokud mu ovšem nezhrubl agitacemi a nesčetnými proslovky, nekonečnými diskusemi a syrovým smíchem. Vždycky zdůrazňoval důležitost stranické organizace, jeho přednášky byly žádané a nejspíš se zúčastnil všech stranických schůzí v zemi, ať už se svým chevroletem, nebo bez něj.

Základní kámen. Zavrhl jsem ten výraz, ještě než jsem ho dopsala.

Posadili jsme se na zápraží chaty a rychle navázali kontakt, zároveň jsem si však uvědomovala, že nesmím propadnout jeho královskému šarmu, ztratit soudnost. Zeptal se mě na rodiče, a když jsem mu odpověděla, že matka pracuje u pošty a otec je zaměstnancem osloského dopravního podniku

a že jsem vyrostla v etterstadském zámku, měla jsem přijímačky úspěšně za sebou. Na novinářku to není špatné, poznamenal. Jsem výjimka, přitakala jsem. Jsem *tak* výjimečná, zpívala jsem si v duchu a hned jsme se do toho pustili, ochotně a zevrubně odpovídal na všechno, na co jsem se ho zeptala, a nádavkem k tomu jsem dostala hromadu šfavnatých kleteb. Zrovna toho dne ho trápil úbytek učňů v řemeslných oborech. „Hergot, vždyť ničím jiným než výučním listem se přece hrději mávat nedá!“ vykřikoval na celý dvůr. Nejraději by rozhovor poskytl během horské túry, ale protože jsme se museli téhož dne vrátit, nestihli bychom to, a tak mi místo toho vylíčil, kam si vodí hosty, obzvláště protivníky, kousek na sever od vesnice Dovre, kde vždycky zaparkují a on je žene nahoru starou Královskou cestou, což je poutní trasa, jak z nich vyždímá síly rychlým stoupáním na Brattbakken, chápete, ten úsek je zatracená štrapáce, chechtal se, jako by ho těšilo trápit druhé, však na téhle túře změkla celá řada drzých oponentů, když jsem jim cestou v symbolických obratech vykládal o lidském údělu za starých časů, chlubil se. Ale oni mi to pak všechno odpustí, jakmile dorazíme k Allmannarøysa a před námi se otevře výhled na sever na masiv Snøhetty. Tam byste si mě měl vyfotit, sakra práce, obrátil se k fotografovi, to je moje nejoblíbenější místo v Norsku. Úplně na vrcholu Brattbakkenu, se Snøhettou před sebou. Ti chlapíci, co sepisovali v Eidsvollu ústavu, říkali krucinál o Dovre pravdu, dodal. Tyhle hory nepadnou.

Jenže v lese něco padlo, říkám si doma v řadovce při vzpomínkách na návštěvu salaše pod horou Raudberget.

Rozhovor mi poskytl spoustu drahocenných informací o Velikánově příbuzenstvu, o časech u Správy silnic, o tom, co ho formovalo, ale nakonec nejlépe zafungovalo něco, co si všichni zapamatovali, drobnost, která vyplula na povrch, když Velikán po obědě – přichystal nám bramborovou směs na pánvi, typické předvolební jídlo – dostal chuť na whisky.

Nabídl i nám, jenže my se chtěli při dlouhé cestě nazpět v řízení střídat. Vytáhl láhev Glenmorangie – dárek, jak zdůraznil – a já si všimla, že si nalévá do skleničky od nějaké pomazánky, a protože na ní ještě zůstal kousek štítku, dovtípila jsem se, že obsahovala arašídové máslo. Když si všiml, kam se dívám, pustil se do výkladu o potravinářské firmě Mills, o téhle norské značce a o osloské čtvrti Grünerløkka, kde firma sídlí, o tom, jak je na ni pyšný, a že si vždycky kupuje kaviárovou pomazánku, vlašský salát a arašídové máslo právě od Mills, a já pak tenhle detail použila jako leitmotiv – ostřílený politik hltá drahou sladovou whisky ze skleničky od arašídového másla tak, jako dítě pije mléko – a taková maličkost prozradila mnohé o tom, z jakého prostředí pocházel a kým se stal. Ten výjev se mi líbil. Popravdě řečeno bych se tehdy ráda napila s ním.

Následně mě kontaktovalo jedno nakladatelství. O Arvem Storefjeldovi zatím nikdo nenapsal knihu, což je zvláštní, protože patřil k postavám, na něž má každý nějaký názor. Nabídku jsem okamžitě přijala, i proto, že znamenala šanci pustit se do něčeho nového, vyprostit se z nečinnosti, *nechuti*, a třebaže kniha měla několik vad na kráse, stejně jsem byla spokojená s její formou, s tím, že jsem se odvážila poskládat ji z řady poměrně krátkých odstavců oddělených prázdnými řádky, a nezřídka s velkými tematickými skoky, neboť jsem nepsala jen o jeho kariéře ve výboru pro dopravu nebo na ministerstvu, prokládala jsem to drobnými líčeními Lomu a Rørosu, odkud pocházeli jeho prarodiče z matčiny strany, a Kråkerøy, kde měla kořeny rodina jeho otce, vyprávěla jsem o šroubárně Christiania Spigerverk, kde pracoval otec, a o koloniálu ve čtvrti Sagene, kde za pultem stála matka, o Bjølsenu, městské části, kde Velikán vyrostl, a o Voldsløkka, kam chodil na atletiku házet diskem, sepisovala jsem krátké, téměř esejistické kapitoly, o Správě silnic hlavního města Osla, kde strávil prvních deset let svého profesního

života, psala jsem o síti osloských ulic, kterou znal Velikán líp než kterýkoli taxikář, a o asfaltu, materiálu, k němuž měl tak blízký vztah. „Jediná vůně, kterou mám radši než vůni čerstvých vafelí, je pach čerstvého asfaltu.“ Zabrousila jsem i ke dvěma jeho oblíbeným spisovatelům, Toru Jonssonovi a Johanu Falkbergetovi, a k dalším záležitostem, samozřejmě jsem to prokládala pasážemi o Dovre, o královských cestách a poutních trasách, z knihy se stal konglomerát o člověku, jenž byl sám konglomerátem.

Kousek Norska, jak stojí na žlutém obalu oblíbené mléčné čokolády. Ani to jsem nepoužila. Samozřejmě že ne.

Setkali jsme se v tom období vícekrát a já do knihy zapracovala několik rozhovorů, v nichž jsem ho nechala říkat, co mu slina na jazyk přinesla, hlavně o politice, poskytla jsem mu možnost, aby ovlivnil jejich vyznění probíráním srdečných témat, kterých měl na tucty a v nichž používal pečlivě vybrané metafory z oblasti rybářství, lodní navigace a železářské výroby, ale pak jsem je zformulovala tak, aby vyzněly přívětivě, i proto, že jsem mu v nitru záviděla, obzvlášť rušný domov v Maridalské ulici, v jednom z opravených bývalých dělnických domů přímo u řeky, zdánlivě srdečný vztah mezi otcem a dvěma dospělými dětmi, výměny názorů, žertování, otevřenost, pohostinnost, uvědomovala jsem si to, protože jsem sama byla bezdětná, žila sama a toužila bydlet v centru Osla, mít starý dům v Maridalské ulici, naplňovat ho světlem a teplem. Děti.

A teď je mrtvý. Děsí mě to. Moje zděšení je nefalšované. Mám pocit, že ho znám. Že jsem ho znala.

Něco spadlo. A dopadlo ztěžka. *V sobotu se Dovreský masiv otřásl*. Mohla jsem to napsat takhle? Alespoň v mentální rovině to sedělo.

Konečně se mi dostalo odměny za celoroční snažení. Vedla jsem před ostatními o čtvrt koňské délky.

Dívám se z okna, přímo do jiné řadovky, jednotlivé body komentáře mám v hlavě, pouštím se do práce, píšu rychle, všemi deseti, uvidím, jestli text obstojí. Doma pracuju pořád na iMacu G3, má barvu, která při uvedení tohoto malého zázraku na trh vzbudila velikou pozornost: svítivě limetkově zelená, odstín mi pokaždé připomene želatinové zákusky z dětství a nevím, jestli je to nostalgie, jenže psaní na tomhle počítači ve mně vyvolává zvláštní rozkoš, možná to souvisí s jeho inovativním designem, počítač z průsvitného plastu má takřka vejčitý tvar, možná za to může nějaký hmatový vjem, vybízivě měkký pocit v okamžiku, kdy mačkám klávesy; ale jo, bude to dobré, bude to víc než dobré, volám do novin, dostávám na linku šéfa zpravodajství Foyna, kvůli teroristickému útoku u jezera Blankvann je v práci, tady se maká podle hesla všichni ke strojům, sděluje mi a je nažhavenější, než si ho kdy pamatuju, představuju si postaršího generála, který se konečně zase vydal do bitvy. Pracuju ve víkendové příloze, ačkoli občas napíšu i něco pro noviny; oznamuju mu, že budu mít zakrátko hotový článek, něco mezi příspěvkem do rubriky Ideje a politickým komentářem, objasňuju mu námět i stanovisko, jaké jsem zaujala, říkám, že to chci zveřejnit zítra, v pondělí, a Foyn mi dává zelenou, limetkově zelenou. Skvělý, Ine, pronášíš, zrovna jsem ti chtěl volat, vždyť vím, že právě dopisuješ o Storefjeldovi knížku. Máme s Foynem dobré vztahy, tu a tam šlapeme v posilovně vedle sebe na rotopedu a klábosíme. Ptám se, jak to vypadá. Odpovídá, že už identifikovali i ostatní zavražděné, ale že policie zatím nechce zveřejňovat jejich jména.

Aha, a kdo je to? zajímá mě, cítím mravenčení ve špičkách prstů, nevím, jestli za to může nervozita, nebo bušení do klávesnice. Dcera, odpovídá Foyn. Ty myslíš Gry, Gry Storefjeldovou, vyhrknu, musím polknout. Tu, o které si všichni myslí, že bude – opravuju se – že mohla být předsedkyní vlády? Jo, tu, potvrzuje Foyn. Odmlka. *Den, kdy Norsko přišlo o nevinnost.*

Kdo jsou ti ostatní? naléhám. Jeho družka, navazuje Foyn. Sofie Nagelová, říkám, konstatuju. A Jules Lefebvre, přítel Gry Storefjeldové, pokračuje Foyn. Ten Francouz, mumlám si pro sebe. Odmilka. Slyším, že Foyn s něčím zápasí, a když Foyn zápasí, tak to znamená opravdu výjimečný stav. A malá holčička, Lefebvrova dcera, dodává. Hrůza, poznamenává. Devítiletá. Zavražděná. Prostě hrůza.

Končíme hovor. Trvá mi celé minuty, než řečené vstřebám. Rozměr toho činu. Tisknu si ruku na srdce, jako bych chtěla zpomalit tep. Znovu se přihlásí pochyby: Neměla bych tuhle děsivou matérii nechat být? Nemám radši zůstat ve známých vodách, ve své takříkajíc řadovkové existenci, ve svém bezpečném klášteře? Co když se tím všechno jen rozdmýchá, všechno jen zhorší? Ani tu myšlenku nedokončím a už cítím, jak mě svrbí prsty. *Teroristický útok způsobil Norsku nenahraditelnou ztrátu... Umírají ti nejlepší...*

Musím na vzduch, házím přes sebe flísovou bundu a vycházím z domu, vydávám se po pěšině k blízkému jezírku. Upřímně řečeno jsem dlouho zvažovala, jestli nemám jako novinářka skončit. Od samotného začátku na výsluní, kdy jsem psala o Davidu Bowiem, o jeho různých fázích a rolích, nečekaných změnách hudebního stylu i oblékání, jsem přemýšlela o tom, že by v průběhu života mělo být možné projít několika reinkarnacemi; už tehdy jsem si uvědomovala, že moje kariéra hudební publicistky bude krátká, že budu neustále měnit pole působnosti, od kultury přes zpravodajství a investigativní žurnalistiku až k feature a k... Možná bych si měla rozšířit vzdělání, říkám si na cestě k jezírku, *Pokojně jezero Blankvann se stalo jezerem mrtvých*, možná bych měla začít učit, říkám si, otevřít si kavárnu, cokoli. A taky mě zneklidňuje vývoj v branži, skutečnost, že noviny, a zvláště bulvární, píšou čím dál víc pro společnost soustředící se na skandály, už mě šíleně nebaví ta neutuchající honba za novinkami, které dokážou vyvolat rozruch, jako by cílem bylo prohlubo-

vat lidské pohoršení, až na to, že tahle pohoršlivost nemá ani cíl, ani smysl, jako by měl novinář jen prokázat, že umí na pár vteřin rozfoukat lidem v mozku plamen – o nic víc, než dokáže drogový dealer, kterýkoli Dr. Feelgood –, a stejné je to s druhým extrémem, s povzbudivými zprávami, jednou absurdnější než druhou, a to nemluvím o tom, jak noviny zoufale dychtí po tom nakrmit spotřebitele drby – v podstatě nejde o nic jiného než o dodávání materiálu, jímž se zabývá čas a který slouží k rozptýlení –, k čemuž teď ještě přibyla sociální média, jak je lidé pojmenovali, a tak se opakovaně ptám sama sebe, jestli my novináři brzy nebudeme na odpis nebo přinejmenším neztratíme vliv, čtvrtá velmoc zakrátko obsáhne všechny, i toho nejposlednějšího živáčka, co píše komentáře či blog nebo se vyjadřuje na nejnovějších platformách: Twitteru a Facebooku – Martin pro tohle všechno horoval. Stejně jsem se rozhodla bojovat, bojovat za to, co považuju za seriózní novinářinu, takovou, která zaručuje kvalitu, profesionální pohled na věc, cit pro zapalovací svíčky, a právě proto vyhledávám mimořádné nápady na reportáž či nečekaný portrét a jako zrovna teď: body pro článek, který dokáže teroristický čin u Blankvann osvětlit z nějakého překvapivého a originálního úhlu.

S tímhle nápadem si sedám na lavičku u jezírka. Kdyby mi to nepřipadalo příliš patetické, řekla bych, že se cítím povoláná. Poprvé jsem ten pocit zaznamenala poté, co jsem získala stálý úvazek v jednom z velkých deníků sídlících v Akerské ulici a vstoupila do jeho prostor. Dokázala jsem to. Stála jsem tam, sloupky celostátních novin na dosah ruky. Jako bych se ocitla na posvátné půdě. Měla jsem šířit mezi lidmi osvětu. Poskytnout jim *žhavou* četbu.

Upírám zrak na jezírko. Myšlenky mi přeskočí po výhybce k jezeru v Nordmarce a k hrůzyplným vraždám. Neměla bych o tom i nyní smýšlet stejně? Že noviny, veřejnost, *národ* potřebují hlas, který o té otřesné události moudře promluví.

Zmírní žal. Vyzve k solidaritě. Mám odpovědnost, říkám si a házím přitom do vody kamínky, pozoruju šířící se kruhy. Málokdo má k dispozici tolik materiálu jako já – díky práci na knize toho vím celkem hodně i o družce Arveho Storefjel-
da a dceři Gry. Rychle se vracím domů do řadovky a nahoru do malé pracovny, sedám si k limetkově zelenému macu. Můj úkol je nadmíru ušlechtilý. Musím psát, a tak píšu, až to jiskří, přepychový ohňostroj, který začátkem měsíce zahájil letní olympijské hry v Pekingu a který jsem sledovala v televizi v osamění na pohovce, se mi teď přestěhoval do hlavy, nevím, odkud se bere, ale cítím i závan radikality, ano, agresivity, přání stát se kritickým korektivem, o které jsem přišla už dávno, jako bych znovu našla tep z prvních let v Akerské ulici. Do prdele, říkám si, *I feel inventive*, zpívám si tiše, *there's nobody else here, no one like me*.

Zase sním jen pár sendvičů, lednička je plná jídla, hoto-
vá nouzová zásobárna, ze které by se daly obložit sendviče pro celou rotu, to vše díky mým neustálým výpadům, výpra-
vám za rozptýlením, do lákavého obchodního centra v Ski, kde s obřím vozíkem před sebou proplouvám podél pultů a regálů – jako s gondolou podél paláců v Canal Grande, nap-
sala jsem jednou v humoristickém fejetonu –, křečkuju do něj všechno, co potřebuju, rozličné šunky a paštiky, krevety v nálevu a kvalitní sýry. Ementál! Různé druhy hořčice a nakládanou zeleninu. Nevím, odkud se tenhle můj sendvičový zvyk vzal, jen že se vynořil záhy, Martin se kvůli němu roz-
čiloval, vždycky chtěl vařit složité večeře, nejlépe o několika chodech, chtěl listovat v kuchařkách; možná ten zvyk před-
stavuje protest proti tradiční ženské roli, proti věčnému sou-
středění se na jídlo, jídlo, jídlo, protest proti všem těm novým časopisům a blogům o jídle, proti neutuchající hysterii kolem zdravé výživy, chtěla jsem se stravovat jednoduše, samozřej-
mě chutně, ale jednoduše, chtěla jsem čas využívat k jiným

činnostem, teď chci psát o Velikánovi a přiblížit čtenáři jeho osobnost, chci je nechat nahlédnout do té ďábelské události u Blankvann, z níž se, jak si právě uvědomuju, stane kolektivní trauma. *Terorismus pronikl do Norska, do mojí zemičky.*

Dopisuju článek a s nemalým předstihem ho posílám do redakce. Mezi psaním sleduju zprávy na internetu i v televizi. Všechno je pořád zoufale nejasné, zatím zveřejnili pouze jméno Arveho Storefjelda a policie nechce sdělit víc než jen to nejnutnější. Přesto se zdá, že kauza dál narůstá. V hlavních zprávách poskytuje předseda vlády krátký komentář, oznamuje, že dnešek je dnem smutku. Tváří se nevýslovně sklíčeně. Vážnost, která z něj vyzařuje, mě skoro děsí. Za ním visí norská vlajka, jako signál, že útok se netýká jen jednotlivců.

V pondělí ráno jdu pěšky až na stanici Oppegård, abych si cestou mohla koupit noviny, a ve vlaku do města na střídačku koukám z okna, protože se mi zdá, že se okolí změnilo, a noviny pročítám, přičemž se utvrzuju v tom, že se můj článek liší od všeho ostatního, co kde o událostech u Blankvann vyšlo. Můj komentář je političtější, poskytuje širší perspektivu, pouští se zřetelněji pod povrch; pojednává nejen o Arvem Storefjeldovi, ale i o tom, o co jsme přišli a jaké premisy jsou teď v troskách, a o tom, že od nynějška můžeme zkrátka mluvit o norských dějinách „předtím“ a „potom“. Už dlouho jsem neobdržela odezvu na něco, co jsem napsala, jenže teď, co sedím ve vlaku, mi na mobil přichází nezvykle mnoho zpráv. Do prčic, ty osobně vytváříš agendu dne, říkám si. Cestou pěšky od hlavního nádraží mám pocit, že moje kroky jsou lehčí než jindy, je to stejné, jako když jsem v dětství vyměnila kozačky za jarní tenisky, cítím se povzneseně a namlouvám si, že to určitě platí i pro druhé, protože poznávám způsob, jakým někteří kráčejí, jakým se rozhlížejí, s nebyvalou ostražitostí, a když vejdu do recepce v Akerské ulici, je

to jako kdybych se ponořila do tlakového hrnce, nikdy jsem nezažila takový shon, jaký teď panuje kolem téhle události, všechno se *zrychluje*, jako bych najednou žila v zemi, kde se děje něco rozhodujícího; sedám si na místo a v následujících hodinách před monitorem i na telefonu takřka disponuju nadpřirozenými silami, supersluchem a superzrakem; uprostřed toho všeho si umiňuju, že se odstěhuju, konečně se odstěhuju, jen co tuhle záležitost sprovedím ze světa, ačkoli si přeju, aby se o ní psalo dlouho, aby mě stav, ve kterém se nacházím, energie a vitalita hned tak neopustily. Ta událost je totiž znamení, musím pryč, vyhrabat se z bažiny, z přesvědčení, že všechno už je za mnou. Během dne si v nějaké chvíli na okamžik vybavím stránku jedněch novin – musela jsem ji spatřit před mnoha lety – se snímkem Gry Storefjeldové, na němž nebyla sama, ale držela kolem ramen nějakého mladíka, Nicolaie Bergeho. „Nový tým snů mladé sociální demokracie“, zněl titulek.

Po chvíli na to zapomenu.

Redakce víkendové přílohy mívá poradu obvykle uprostřed týdne, teď ji ale posouváme, celý mediální dům, v němž sídlí i náš deník, je v jakémisi stavu pohotovosti. Zrovna se dozvídáme, že policie zveřejnila jména ostatních mrtvých. Redakce se schází v zasedačce a chrlí nápady. Blankvann je náš Pearl Harbor, vykřikne někdo, ale Martin ho utiší. Naopak, prohlašuje, zůstaňte nohama na zemi, lidi. Skoro ho obdivuju za to, jak velitelsky a s klidem vede tuhle vzrušenou seanci – na několik vteřin dokážu i zapomenout, že jsme bývali manželé. Když jsme se rozvedli, přešla jsem do jiných novin, považovala jsem to za lepší pro oba. Jenže pak, po několika letech, mě najednou následoval, bohužel s neprůstřelným alibi: dostal místo šéfredaktora víkendové přílohy, pro niž jsem psala. Zapřela jsem se a zůstala. Odmítla jsem změnit práci znovu.

Jedno číslo přílohy vzniká poměrně dlouho a není snadné ho od základů změnit. Na poradě se přesto rozhodujeme, že pro číslo, které vyjde za půldruhého týdne, nastolíme nové hlavní téma, reportáž odrážející reakce, náladu, takříkajíc na ulici, titulek navrhuju já: „Tichá mobilizace“; fotografové i novináři se vrhají do práce, mám spolupracovat s Ulrikem a s Cappelenem, fotografem, kterému podle jeho slavného kolegy, maďarského válečného fotografa, říkáme prostě Capa, do uzávěrky nezbyvá mnoho dní, ale to zvládneme.

Vracím se ke stolu. Otevřené pracovní prostory mají své výhody, ovšem já jsem se zavčasu vyzbrojila sluchátky i špunty do uší, nejen proto, abych se mohla lépe soustředit, ale taky abych dala najevo, že nechci být rušena. *Noli me tangere.*

Otvírám internetový prohlížeč a zároveň kolem sebe rozkládám noviny. Celou dobu se mi vnučují dvě otázky: Proč? Kdo za tím stojí? Všechno je chaoticky roztržštěné, vícero zdrojů opakuje znepokojující zvěst: obětem prý usekli hlavu. Najednou si představím Arveho Storefjelda. *Bílá košile zrudlá krví.* Z nějakého důvodu se mi před očima vynoří jeho slavný snímek – použila jsem ho i v knize – z roku, kdy byl poprvé zvolen do parlamentu. Fotografie pořídili na salaši pod Raudberget a Velikán na ní stojí v chladném zimním dnu před saunou jen v přiléhavých černých trenýrkách značky Dovre. Byl to ale pohled – Velikán do půl těla nahý a nabo-so, z úst mu vycházela pára a za ním jiskřily zasněžené hory, a spíš než aby ten snímek lidem připomněl starší fotografii předsedy vlády Pera Bortena ve slípech a v klobouku, vyba-vil se jim obrázek rychlobruslaře Erica Heidena v trenýrkách v Savalen; popisek pod fotkou hlásal, že Velikán rád dělá reklamu Dovre, horám i textilce – ostatně když pak firma přesunula výrobu prádla do Litvy, vyjádřil nahlas pohoršení. Ta ikonická fotografie nejspíš zajistila Straně pracujících stejný počet ženských hlasů jako v řídce osídlených koutech země zmíněný chevrolet hlasů mužských.

Jak pročítám všechny reportáže a procházím snímky a ilustrace – a taky aktualizované stránky po zveřejnění zbývajících jmen –, získávám o průběhu událostí celkem jasný obrázek. Podle posledního vyjádření Velikánova syna Ståleho Storefjelda tu nešťastnou výpravu do Nordmarky naplánoval otec, musíme chatu víc využívat, tvrdil, jeho družka Sofie Nagelová tam byla zatím jen jednou. Velikán zavolal Gry a pozval ji taky, nesmíme nechat pěšiny zarůst, řekl prý. Arve a Sofie nasedli v pátek odpoledne do chevroletu a odjeli do Nordmarky přes Sørkedalen, zaparkovali u Myråsu a poslední, krátký úsek k Pochodu, jak se chata jmenuje, překonali pěšky. Gry přijela nahoru později téhož dne spolu s přítelem, francouzským filmovým režisérem Julesem Lefebvrem. S nimi dorazila i jeho devítiletá dcera Sylvie, protože navzdory původní dohodě nemohla zůstat s matkou, té se totiž naskytlo cosi neodkladného – ten detail nenechali lidé bez povšimnutí, na síti se objevila spousta pohrdavých komentářů na adresu matky, která kdyby byla o trochu méně sobecká, mohla dceru zachránit. Lefebvre a malá Sylvie přenocovali v přístavku, ostatní patrně chtěli brát na dítě ohled, ponechat dívence a jejímu otci soukromí. Zbylí tři spali v chatě, Arve Storefjeld a Sofie Nagelová v jedné ložnici, Gry v druhé.

Usekli jim hlavy? I té holčičce?

Našel je Tobben Lerche, stranický kolega – a jak vyplynulo z nemístné odbočky v jedné z mnoha reportáží, předseda spolku Kamarádi placatky –, v sobotu kolem čtvrté páté hodiny odpolední, když ho „náhodou napadlo“, že se vyveze metrem na Frognerseteren a zajde k jezeru Blankvann, aby se podíval, jestli na chatě někdo není a nenabídne mu „hlt kafe a pár vaflí“. Policie obdržela okamžitě echo, načež vypuklo pozdvižení, nejdřív dorazila pořádková hlídka, která hned poslala hlášení operačnímu středisku, poté kriminalističtí technici a taktičtí vyšetřovatelé následovaní smečkou novinářů, v sobotu ještě nepočtenou, ale v neděli už se jich

sjela celá horda; celkově panoval na lesních cestách, včetně té z Hammaren, čilý provoz i nedostatek respektu k nepsaným pravidlům, jaký lidé z Blankvannské mýtiny dosud nezažili.

„Barbarský útok na naši civilizaci“, zněl titulek v jednom deníku. Jako by Storefjeldovu chatu u Blankvann považovali za římskou pevnost na hranici s temnými lesy táhnoucími se na sever.

Doposud ani všichni obyvatelé Osla netušili, kde jezero leží, teď to ale ví celá země. V prvních dnech doprovázela zprávu mapka se šipkou a obzvláště starší Nory, všechny, co ještě pamatovali, že kolem Blankvann vedla trasa Holmenkollenské padesátky, naplňovalo smutkem, když zaslechli jméno jezera ve spojitosti s brutálními vraždami. Mnohým se to muselo jevit skoro jako vražda v kostele.

Noviny jsou plné fotografií. Zaujmou mě zejména ty pořizené z jižního břehu jezera. Prudký svah na severu působí hodně *zlověstně*, jako by na něm zanechal otisk sám Satan. Snímky charakterizuje ponurá modrošedá nálada. Capa byl na místě činu a cestou z porady se mi svěřil, že celou planinu obklopoval nepříjemný zápach, že tam byla takřka cítit spálenina. Totéž dosvědčovali i další.

Než se vydáme do města, abychom začali pracovat na náplni přílohy, scházím se s Ulrikem v jedné z odhlučněných zasedaček. Ulrik má odhlučněné místnosti rád, doma má tři kluky, kterým je devět, šest a tři roky. Je mi s ním dobře. Pochází z Hortenu, kariéru zahájil v místních novinách *Gjengangeren*. Sdílíme taky jeden koníček: reggae. Ulrik tvrdí, že za jeho vášeň pro reggae může státní návštěva Haileho Selassieho v Norsku v roce 1954. Když byl tento etiopský císař, původním jménem Ras Tafari Makonnen, na návštěvě v hortenském přístavu, Ulrikův dědeček se s ním setkal a na základě toho vznikla rodinná legenda. „Já a já“ jsme od samého narození připraveni pro Sion, žertuje Ulrik. A jako

by to nestačilo, když bylo Ulrikovi deset, na Hortenském festivalu vystoupil Robert Nesta Marley. Ulrik navíc tvrdí, že The Clash, moje oblíbená kapela, vůbec reggae nepochopila. Proto se hodně hádáme.

Na bílé tabuli stojí věty a jména týkající se jiné kauzy a po kraji jsou nalepené žluté lístky s tajuplnými hesly. Něco nového ve vyšetřování? ptám se. Tak málo, až mě to znepokojuje, odpovídá Ulrik. Nic o samurajských mečích nebo o dalších okolnostech, o nichž se spekuluje? pokračuju. Ani ň, potvrzuje Ulrik. Policie vyzvala veřejnost, aby jí poskytovala tipy, rádi by mluvili s těmi, co v sobotu nebo v pátek zamířili do okolí Blankvann na výlet.

Dál pracujeme na společném článku. Vyjmenovávám místa, kam bychom měli zajít. Ulrik je schvaluje nebo zamítá, je dobrý parták. Neměli bychom zajet na Grønland a na Tøyen? navrhuju. Otázka zůstává bez odezvy. O národnosti pachatelů nevíme ani zbla, nevíme, jestli to byli Norové, nebo cizinci, pronese Ulrik posléze. Dívám se na něj. Naznačuješ tím, jestli za tím nestojí muslimové? Ulrik příkyvuje, oba víme, že je to ožehavé téma. Storefjeld přece právě uveřejnil nemilosrdnou kritiku muslimů, vysvětluju. Muslimů ne, zbláznila ses, namítá Ulrik, *islamismu* – zadívá se na něco, co si poznamenal do bloku –, „téhle strašlivé směsi náboženství a politické ideologie, toho zatraceného utrejchu“. Mohlo to vydráždit některou přecitlivělou a hodně extremistickou muslimskou skupinu. Kromě toho se opakovaně, i v poslední době, vyjadřoval provokativně o Íránu. Do prdele, já na to. Do prdele, opakuje Ulrik.

Ve výtahu potkáváme šéfa zpravodajství Foyna, míří do kantýny. Má na sobě tričko s nápisem Pobřežní hlídka Bondi Beach. Prozrazuje nám, že z vyšetřování unikly další informace. Teroristé použili nože. Pět obětí nebylo zabito běžným způsobem, ale regulérně podříznuto – člověk, který dal

médiím echo, měl pravdu. Všichni leželi v postelích, nejspíš je zabili ve spánku. V noci na sobotu nebo brzo ráno. Už je to na netu, dodává Foyn. Ulrik se na mě zadívá, jako by ho přeče jen zklamalo, že to neprovedli mečem.

Jsmo v přízemí. Foyn nás ještě zdržuje, aby nám sdělil, že někdo vyrukoval s šílenou teorií, že teroristé možná zavraždili nesprávné lidi, že cílem patrně byl někdo jiný. Že to dopadlo podobě jako v případě lillehammerského atentátu v roce 1973, kdy izraelští agenti Mosadu zabili nesprávného člověka. Vrtím hlavou. To sotva, namítám. Pitomost, konstatuju. Foyn líčí další teorie, nechce nás pustit. Sám si myslí, že celá záležitost možná souvisí s Julesem Lefebvrem, před pár lety prý natočil silně protimuslimský film obsahující scény, které by se daly vykládat jako urážka Proroka.

Jo, jo, Bůh nám buď milostiv, mumlá Ulrik a píše si něco do bloku. Pěkně se nám to nabaluje, poznamenává. To jsem zahlídnul na netu, vymlouvá se Foyn, načež se vydává k frontě u teplého bufetu. Lidi to neřeknou nahlas, ale spousta z nich považuje za neštěstí, že sem ten Francouz přišel, dodává přes rameno.

Do hajzlu s internetem, míní Ulrik, v tomhle závodě nemáme šanci. Nestěžuj si, mírním ho, tenhle případ je dost velký pro všechny. Musíme využít své přednosti. Psát dobře, důkladně, jinak. Myslíš, že Foyn byl v Sydney, na Bondi Beach? ptám se. To sotva, odpovídá Ulrik. Nikdy by se nekoupal ve vodě, kde plave cokoli většího než šprotý.

Následující dny splývají vjedno. V ulicích cítíme cosi jako státní smutek. Lidé *truchlí*. Událost poznamenala celou zemi, pět zavražděných možná není zas až tolik, jenže v Norsku to znamená hodně a veřejnost je otřesená i při pomyšlení na to, jak byly vraždy provedeny, nožem, dýkou, navíc jsou mezi mrtvými lidé, ke kterým má skoro každý nějaký vztah, významné osobnosti, milácci národa, ta událost zastiňuje

všechno ostatní. My Norové nejsme na něco takového připravení, říkám si. Uvědomujeme si, že se podobné věci dějí v zahraničí, ale nemáme dost fantazie na to, abychom si uměli představit, že se můžou přihodit i tady. Ačkoli zemřelo jen několik jednotlivců, zasáhlo to *vědomí* veškerého obyvatelstva. Zjišťuju, že o vraždách píše řada velkých zahraničních deníků. Norsko, jinak neviditelné a nezajímavé, se najednou objevuje na mapě světa.

Dny jsou teplé a po obědě se často přilíže silný déšť jako v tropech. Když odcházím z redakce, jsou ulice mokré a proněné, jako by se město přestěhovalo do jiného koutu světa. Lipová alej u Vládního parku svítí nadpřirozeně zeleným odstínem. Překypuju energií. Blýskající se asfalt mě z nějakého důvodu stimuluje. Konají se menší spontánní vzpomínkové akce. S Ulrikem a Capou se účastníme jedné z nich. Na Youngově náměstí. Řada lidí drží červené růže, takové, co se rozdávají během volebních kampaní. Někdo si stoupá k mikrofonu a zpívá, jeden známý trubadúr z dělnického hnutí. Lidé pláčou, tisknou se k sobě. Pronášejí se proslovy, lidé o události mluví jako o zvratu. Celou dobu mám nepřístojně smíšené pocity. Jsem hluboce dojatá, uchvácená vzpomínkovou akcí stejně jako všichni kolem mě, a zároveň jsem tu pracovně, mám o tom napsat, což bude snadné, protože kolem dokola se odehrávají dokonalé výjevy, jako seslané z nebe. To je materiál! Tomuhle příběhu *nic* nechybí. Bestiální vraždy, neznámí teroristé, strašidelné místo činu, les, který jinak milují všichni obyvatelé Osla – prakticky veškeré deníky použily v nějakém titulku sousloví „srdce temnoty“ –, k tomu chata využívaná za války odbojáři, a navrch jedna z nejpulárnějších norských rodin, dokonce propojená se Stranou pracujících, se samotnou státotvornou stranou. Je to až příliš hezké, než aby to byla pravda – hned se v duchu opravuju: příliš ošklivé, než aby to byla pravda. „Absolutní zlo“, stojí

palcovými titulky na první stránce nějakých novin – jako by zlo mělo různé stupně. „Norsko už nikdy nebude takové jako dřív.“

V redakcích v Akerské ulici panuje tak vzrušená atmosféra, že se několikrát uchýlím na tajné místo, na místo, kde obvykle píšu rukou. Přeběhnu ulici nahoru k aleji, před budovou úřadu vlády – budovou, která mi vždycky trošičku připomínala hlavní sídlo OSN na Manhattanu – projdu mezi dvěma umělými jezírky s hladinou jako sklo – a pak vstoupím dovnitř, načež za výtahy zaberu skupinku křesílek u oken vedoucích do Grubbeho ulice. Musím však nejdřív přes vrátnici, kde se kontrolují příchozí, vědí, že jsem od novin, znají mě, všimli si, že tu často sedávám nebo tu pořizuju krátké rozhovory.

Vytahuju novinářský zápisník a pokládám si ho do klína. Kdykoli tu sedím, u té zdi z holého betonu, na němž Inger Sitterová a Carl Nesjar pískováním vytvořili umělecké dílo, zmocní se mě zvláštní nálada. Hned za oknem se rozkládá náměstí pojmenované po Einaru Gerhardsenovi, napadá mě, že se nacházím uprostřed moderních norských dějin, takže cítím jejich tlak. Pracuju tady ráda, protože ve vestibulu paradoxně vládne až podivný klid, který vyvolává jakési nakažlivé soustředění, a díky tomu, že nad sebou mám sedmáct pater obsazených mocnými lidmi a byrokraty, získávám dojem, že se nacházím v centru dění, ve velíně. Současně to ve mně vzbuzuje pocit bezpečí – tohle prozrazuje o Norsku mnohé, jaká to je klidná zemička, že si tu může kdokoli nakráčat přímo do její mocenské bašty. A zatímco přemýšlím a dělám si poznámky, můžu taky sledovat, kdo vstupuje dovnitř a hlásí se na recepci, a kdo zase vychází z výtahu. Řadu nejlepších tipů jsem dostala právě od politiků, kteří mě poznali a zastavili se na kus řeči.

Zuřivě píšu, hledím do notesu, vidím, že jsem napsala 11. září. A pak jsem napsala 11. března a 7. července – tahle data označují teroristické útoky v Madridu a v Londýně. Napíšu 23. srpna. Pak poznámku vygumuju. Takhle vážně ne. Zní to moc dramaticky. Byla by chyba spojovat událost v Norsku s těmi tragickými daty. Tohle bude navždy výjimka. Ano, mezník. Přesto představuje malý políček. Navzdory všemu.

Nejnovější teorie praví, že vraždy jsou komplotem proti Straně pracujících. Že je teroristický útok prostřednictvím vykalkulovaného cíle namířen i na samotné srdce našich základních národních hodnot. Přemítám: *Je to útok na norský model*, náš nepravděpodobně úspěšný politický systém, naše přerozdělování bohatství, náš záviděníhodný blahobyť, naše... štěstí. Strana je úzce propojená se sociálnědemokratickým hnutím a s tradicí, která je pro mnohé muslimy nestavitelná kvůli osvobození žen a rovnoprávnosti pohlaví. „Padla naše dvojčata“, hlásal jeden novinový titulok, chovám podezření, že později bude vypadat poněkud přehnaně, ale dnes vyjadřuje něco, co mnozí lidé skutečně pocítují. Arve a Gry Storefjeldovi představují starou a novou Stranu pracujících, jako by se někdo skutečně pokusil vyvrátit dva nosné pilíře norského hodnotového systému. Jak před Velikánovo obydlí v Maridalsské ulici, tak ke vchodu do činžáku v ulici Westyeho Egeberga, kde bydlela Gry, lidé pokládají květiny, spousty květin. Byla jsem tam, s Ulrikem a s Capou, zpovídat sousedy i ostatní.

Zaráží mě, že jsem se přece jen při telefonátu s šéfem nakladatelství úplně nemýlila, když jsem řekla, že Arve Storefjeld bude pro stranu důležitější jako mrtvý než jako živý. Velikán – a Gry zrovna tak – nebyli jen zavražděni, zahynuli mučednickou smrtí.

Zastavuje se u mě vysoce postavený člověk z ministerstva spravedlnosti a ptá se, jestli máme něco nového. Vrtím hlavou. Je to strašné, naprosto strašné, poznamená a pak zmizí ve výtahu. Ze svého místa mám výhled na stěnu s modrou

tapiserií od Hannah Ryggenové s názvem *Žijeme na jedné hvězdě*. Občas se na ni chodím dívat, jen abych si zkorigovala krátkozrakou perspektivu. Ale dneska ne. Přemýšlím. Pokouším se poskládat jednotlivé dílky.

Ukazuje se, že zabitý Francouz byl členem Parti socialiste, sesterské strany norské sociální demokracie, a tato skutečnost spolu s vědomím, že i Sofie Nagelová, Velikánova partnerka, platila za ústřední postavu stranického aparátu sídlícího na Youngově náměstí, posiluje spekulace o tom, že komplot byl namířený proti sociálnědemokratickému ideovému systému, nejspíš proti samotným norským hodnotám, jako by se vědělo, že i poměrně malá bomba položená do základů otře-se celou strukturou společnosti. Jen jeden dílek skládačky je matoucí, nezapadá do ní, totiž malá Sylvie; jen máloco se mě dotýká víc než skutečnost, že se obětí stala devítiletá holčička. Je to k nesnesení. Taková dívenka. Hrála na housle. Tím hůř. Prý byla hudební talent. K nesnesení. Představa, jak v posteli spí, načež někdo přijde a připraví ji o život, zabodne do ní nůž. Jak může být nějaký člověk schopen tohle udělat? Nenacházím lepší vysvětlení než slova onoho titulku: absolutní zlo.

Je za tím ještě něco jiného. Moje touha po dětech. S Martinem jsme se o dítě pokoušeli, marně. Vyhledali jsme odborníky, marně. Nikdo nám nedokázal pomoci. Nakonec jsme se s tím smířili. S osudem bezdětných. Ale já toužila dál. Kdykoli spatřím v novinách některý z mnoha snímků malé Sylvie, udělá se mi knedlík v krku. Je to nesnesitelné. Krásná holčička. Prý hrála Paganiniho *Cantabile D dur* tak, až se lidem draly slzy do očí.

Budiž požeňnána každá bomba, která zasáhne gotickou stavbu, pokud se tím ušetří život jediného dítěte! Ano, souhlasím v duchu. Nordahl Grieg měl pravdu.

Nový hlavní článek víkendové přílohy stihneme dokončit včas. Všichni jsou spokojení, jen Martin se tváří zamyšleně.

Beze slov mi však pokývne, že titulek „Tichá mobilizace“ nechává.

Následující dny jsou klidné, nicméně se stejně jako ostatní nechávám strhnout tou děsivou událostí, pokouším se ji sice vnímat střízlivě, s odstupem, ale nedaří se mi to, celý můj pocitový aparát je pod jejím vlivem, s lidmi mluvím jinak, tlumeněji. Přestože teroristický čin není rozsáhlý, jedná se o mezník v našich dějinách; jako by se lidí zmocnila nová senzibilita, pozoruju to ve způsobu interakce, v pohledech. Nemísí se do všeho taky strach? Spousta lidí se bojí. Jako by se pocit bezpečí, který jsme dosud brali takřka za samozřejmý, rozpadl v prach. Při pohledu z okna vlaku si všímám, že z vícero stožárů teď vlají norské vlajky. *Právě v této hodině víme, co je svoboda.* Nordahl Grieg je náhle opět aktuální.

Třebaže z ohledání, ze soudní pitvy, neunikly žádné informace, začínají kolovat zvěsti o typu použitého nože, prý byl nějak speciální. Což potvrzuje dohady, že za vraždami stojí profesionální zabijáci; připravit o život pět lidí, aniž někdo z nich opustil lůžko, není jen tak, muselo to proběhnout rychle a tiše. Chladnokrevně, vypočítavě. Řada novin spekuluje, otiskuje fotografie několika potenciálních nožů a já najednou, podobně jako ostatní, zjišťuju, jaký je rozdíl mezi bojovým nožem SOG a motýlkovým nožem. Dosah zločinu je stále zřejmější. Během odpočinkového pobytu na chatě bylo zabito pět lidí. Není to jen útok na politický systém, je to i útok na samotnou norskou duši, na páteř norské existence. Na výlety do lesa. Na pobyty na chatě. Na pohodu. *Cíl byl vybrán tak, aby nás co nejdříve vyděsili,* napsala jsem v novém příspěvku. Vyvolávat hrůzu je cílem teroru. Kruté, vypočítavé násilí.

Dopisuju knihu o Velikánovi, provádím nezbytné úpravy. Když nadejde čas, účastním se pohřbů, u Svaté Trojice se koná rozloučení s Arvem Storefjeldem, s Gry se loučíme v kostele

Gamle Aker kirke, se Sofíí Nagelovou v kapli u Západního hřbitova, s malou Sylvíí v kostele na Grefsenu – Lefebvre má pohřeb ve Francii. Nevím, zda jde o dílo náhody, nebo je to tak zorganizováno schválně, pohřby probíhají v různé dny, aby každý, kdo o to stojí, mohl stihnout všechny. A nejudu sama, od novin se tam scházejí všichni, výjimečná účast médií a k tomu jedna celebrita vedle druhé, zejména v trojickém kostele, ale i v Gamle Aker kirke, kam se zdaleka všichni nevejdu; trápí mě zakázané myšlenky, neboť jak musím přiznat, je to jako na premiéře, všichni se předhánějí v tom, kdo svraští obličej do co nejtruchlivějšího výrazu, připomíná to přijímačky na divadelní akademii: „zahrajte zármutek“ – všude kolem kamery a fotoaparáty –, jenže člověk vlastně nepotřebuje nic hrát, všichni *jsou* otřesení, především při pomyslení na tu holčičku, lidé v kostele popotahují a bez ustání zvedají k očím kapesníky. Nelze... nelze... to popsat, zachvění, jako když vám špička nože lehce přejede po páteři, sama jsem překvapená, v kostele jsem nebyla deset let, když nepočítám pár svateb a jeden křest, nikdy nechodím na pohřby, pohřby se mi hnusí, ale teď se nemůžu nabažít sezení na tvrdých kostelních lavicích a loučení s lidmi, jež jsem sotva znala, byli sprovozeni ze světa tak otřesně brutálním způsobem, v chatě kdesi hluboko v lesích. Zpívám žalmy, které jsem dlouho neslyšela, některé jsem neslyšela od dětství, *V bezmoci pomoz: když temnu čelím sám a svět je krutý, síly dejž mi Pán*; a zejména sousloví „v bezmoci pomoz“ mě nutí se mentálně sklonit; zpívám tak hlasitě jako nikdy předtím, a přesto v chóru sotva slyším vlastní slova, a pláču, pohled na rakev a kostel vyzdobený květinami, tóny varhan, které rozechvívají podlahu i stěny, ten rituál, celý obřad jsou k nevydržení, údery kostelního zvonu mi pronikají tělem a dávají tomuto okamžiku hluboký smysl. Pláču. Velikán byl známý tím, že uměl plakat, jeden zlý jazyk kdysi prohlásil, že schopnost plakat představuje jeho jediný talent. Velikán

měl pokaždé při zpěvu dělnických písní v koutku oka slzy, nebo když v nějakém proslovu přihodil pár obzvlášť patetických výrazů, připomínal Dickense, který se při předčítání ze svých románů nad vlastními slovy často rozbřečel; v jednom radikálně levicovém plátku napsali trochu uštěpačně, že teď jako by Velikánova schopnost rozplakat se nakazila celý národ, ale ani tenhle jízlivý komentář nedokáže zastavit potoky slz, pláču a pláču, nedokážu přestat, nikdo nedokáže přestat a všude se zmiňují tytéž hodnoty, v pohnuté řeči na pohřbu Arveho Storefjelda je zmiňuje i předseda vlády, který stojí ještě vzpřímeněji než obvykle, a nevdává, že to jsou tradiční hodnoty Strany pracujících, najednou je celá země plná sociálních demokratů: společenství, sounáležitost, solidarita. Závěrečná slova předsedy vlády otočeného tváří k Velikánově rakvi vyvolávají tichý kolektivní vzlyk: Byls Norskem v jeho nejlepších časech.

Tu větu jsem převzala do knihy.

Koná se taky několik mimořádných kulturních akcí, mimo jiné koncert pod širým nebem na náměstí před parlamentem, scéna je postavená v parku Studenterlunden. Hraje se večer a v parku není k hnutí, protože nejde jen o pět zabitých jedinců ani o to, že někteří z nich byli slavní nebo i středem obdivu, jde o útok na Norsko a lidé chtějí ukázat, že se nebojí, že drží spolu, *sestry a bratři*, a mnozí nejznámější tuzemští hudebníci na památku zemřelých zpívají své nejpročítěnější skladby, je trochu chladno a lidé se choulí k sobě, mnozí vytahují zapalovače nebo zapínají svítilny v mobilech a drží je nad hlavou, celý prostor mezi Národním divadlem a parlamentem se mění ve fosforeskující lidské moře, což je samozřejmě dojemné, zvlášť když na scénu vystoupí populární písničkář a předvede jednu ze svých písní, které publikum miluje nejvíc a která teď, v kontextu zármutku, nabývá nového, takřka náboženského obsahu, což má za následek, že se poté stane ještě oblíbenější, rádia ji budou hrát stále

dokola a ode dneška ji pokaždé budou doprovázet slzy, protože spousta lidí při poslechu téhle písně pomyslí na černou sobotu, na těch pět mrtvých, nesmyslně vytržených z tohoto světa, a tak pláčeme ještě víc, jako by se prolomila hráz zadržovaných citů, jako by se ta událost stala vítanou příležitostí, záminkou k tomu nechat všechno vyplout na povrch, jakousi terapií, a v jednom z těchto dní mi u rádia v kuchyni v řadovce dojde, že nepláču jen nad pěti zavražděnými, a zejména nad tou holčičkou, ale že stejně usilovně pláču nad sebou, nade vším, co jsem promrhala a co mě skličuje, nade vším, co nejsem schopná pojmenovat, nad strašlivou představou, že všechno důležité v životě už je za mnou; je osvobozující, že můžu sedět na lavici v kostele, stát v parku blízko ostatních lidí, být sama u kuchyňského stolu a naslouchat jednoduché písni a přitom nechat slzy téct.

Média mají po dlouhé době žně, televizním novinám rostou sledovanost, náklad volně prodejných novin vystřeluje do závratných výšin, lidé se zběsile proklikávají internetovými zprávami. Vlastníci médií a redaktoři se tváří zasmušile, zatímco vskrytu děkují vyšším silám za kauzu, která je tak výjimečná, že se jí veřejnost nedokáže nabažit. Ráda bych takové myšlenky zavřela pod zámek, ale současně musím upřímně přiznat: takhle se věci mají.

A uprostřed toho všeho jsem jako větrná smršť, v těle mi ve skutečnosti proudí adrenalin, dopamin a serotonin a za několik málo dní mám napsanou novou závěrečnou kapitolu do knihy o Arvem Storefeldovi plus britkou předmluvu, píšu doma v pracovně, vedle sebe na talířku sendvič, s něčím jednoduchým, s vejíčkem, rajčetem, majonézou a pažitkou; do knihy doplňuju několik nových odstavců neboli „fragmentů“, jak jim říkám, odstavců na třetinu stránky oddělených prázdnými řádky – píšu hlavně víc o Pochodu, chatě u jezera Blankvann, kterou kdysi postavil Velikánův otec a členové strany ji

celé roky využívali k „důvěrným“ rozhovorům, a která navíc během války poskytovala útočiště „hochům z lesa“. Byla to jedna z mála chat v Nordmarce v soukromých rukou, nepatřila Løvenskioldovi, jenž vlastní téměř veškeré pozemky v oblasti, a mně je jasné, že ve stranické historii musela hrát důležitou roli. Představovala jakousi tajnou enklávu. Stěny se dozajista chvěly ozvěnou, když se v Pochodu zpívalo *Poslední bitva vzplála, dejme se na pochod*. A teď, skoro jako by to bylo proroctví, tu Velikán padl.

Přidávám ještě další informace o Mosse, manželce Arveho Storefjelda, která zemřela, když byla Gry ještě dítě, vybírám něco o jejím bádání v oboru sociologie práce v nadaci Fafo, neboť v souvislosti s událostmi se vynořilo několik zajímavých skutečností i o ní – slova přede mnou leží připravená, já sedím u zeleného iMacu a znenadání se mi na dosah ruky objevuje nový a vitální jazyk, věty tryskají z pramene, který mi byl dosud skrytý, jdu taky ke kadeřnici, nechávám si udělat kratší sestřih a nabarvit vlasy na tmavší odstín, jako bych chtěla být připravená na to, že se ocitnu v hledáčku médií, jako bych chtěla vypadat co nejlíp, ale taky proto, že se cítím jinak, méně šedivá, méně v letech, méně vyčerpaná – méně odložená k ledu. Několik lidí poznamenává, že mi to sluší, ptají se, jestli nejsem zamilovaná – ne, říkám si v duchu, to mi jen zrůžověly tváře jednou norskou tragédií –, a navrch se cítím vzpurnější, zvažuju, jestli bych neměla vytáhnout starou červenou koženou bundu à la Chrissie Hyndeová, ale zarazím se, nesmím to přehánět, přesto trávím víc času líčením, nešetřím černou, už teď se rozhoduju, že příští rok půjdu na Ostrovní festival, jo, to si pište, říkám si, ačkoli to už mi bude čtyřicet, a jednoho dne odpovím pěkně drze na připomínku samotného šéfredaktora, což bych se před dvěma týdny vůbec neodvážila, zmateně se na mě podívá, pak se usměje a zvedne palec, můžu si dovolit cokoli, makám, jsem pro noviny důležitá, jsem nepostradatelná, žhnu, *I'm special*,

so special, byla jsem živá mrtvola, teď už zas držím život pevně v rukou, *I'm gonna use my, my, my imagination*.

Po dokončení dalšího, většího článku o Velikánově kariéře, v němž v dlouhých pasážích rozvíjím štavnatý subjektivní jazyk nové žurnalistiky, po účinkování v televizi, dokonce v několika pořadech – „naše pozvání přijala Ine Wangová, autorka chystané knihy o Arvem Storefjeldovi“ –, cítím úžasné opojení, přeju si, aby trvalo dál, vybavím si pohádku o kouzelné rybě, o tom, že nikdy nejsme spokojení, přestože se máme čím dál lépe, ale rychle vzpomínku zapudím, protože já chci víc, víc pozornosti, chci v nitru ještě silněji pocítit tohle nakopnutí, tuhle blahodárnou koupel, a vtom dostanu vynikající nápad, tedy, ten nápad mi určitě leží v hlavě už dlouho – už od toho záblesku v paměti, od vzpomínky na stránku novin s titulkem „Nový tým snů mladé sociální demokracie“ –, protože najednou se vynoří jako úplná samozřejmost: Berge.

Musím to zvážít. Nechat uzrát.

Ve vlaku cestou domů, kterou absolvuju s každým dnem čím dál později, si v ranních novinách pročítám realitní inzertáty. Pátrám po něčem ve čtvrti Kampen, nebo klidně rovnou na Ekeberské stráni, s docela jiným výhledem než na hradbu řadovek.

Sedíme s Ulrikem v jídelně. Ulrik vždycky obědvá chleba s makrelou v tomatě, patří to k jeho zvláštnostem, respektive, zvláštní je, že mu nevadí, že mu pak páchne z úst. Makrela v tomatě značky Stabburet je takový náš norský česnek, vysvětluje, když si z něj utahuju. On se na oplátku směje mým dvojplošníkům, tomu, že si obložený chleba přiklápím dalším krajícem. Říká mi slečna Sendvičová. Já se každopádně neživím jen salátem jako ostatní, namítám a ukazuju na frontu štíhlých mladých novinářek u pultu překypujícího zeleninou. Mluvíme o té události. Policie je stále skoupá na slovo.

Podle Ulrika to znamená, že neví kudy kam. Všichni chápou, že stop je pomálu nebo nejsou žádné – teroristé museli být nadmíru dobře vycvičení. Vyšetřovatelé zřejmě jen čekají, že se ke zločinu přihlásí nějaká skupina. Že se na internetu objeví nějaký dokument. V televizních novinách vystupuje každý den vzpřímená policistka, vedoucí oddělení násilných a sexuálně motivovaných trestných činů z osloského policejního obvodu a zároveň policejní mluvčí, stojí pod schody budovy policejního ředitelství, ve tváři smutek, a promlouvá v metaforách, říká, že stále pátrají po černé skříňce, která by jim objasnila, k čemu v lese došlo. Ani moje zdroje toho moc nesdělují, ale mám jeden dobrý kontakt, který mi potvrdil to, co řekl i Ulrik: teroristé na místě činu nezanechali ani otisky prstů, ani bot, policisté nenašli nic důležitého. Marně pátrali po vzorku pneumatik na obou případných příjezdových cestách v okolí. Nedostali žádný tip na podezřelá auta. Nějaká studentka, která přenocovala na školní chatě nedaleko odtamtud, tvrdila, že brzy ráno zaslechla klapot vrtulníku. Nesmysl, říkám si. Vrtulník! Může to být pravda?

Ulrik je z mých známých jediný, kdo nosí rastafariánský účes, krátké dredy. Mám podezření, že jde spíš o kamufláž než důsledek hudebního vkusu – získává si tak přístup do mnoha neortodoxních komunit. Je šikovný novinář, tak trochu hacker, a teď mi s klidem sděluje důležitý detail, který policie zatím nezveřejnila: pachatelé nepoužili nůž jen tak nějakým způsobem. Vážně? Já na to. Ulrik otálí s odpovědí: Všechny oběti našli v posteli s podřezaným hrdlem.

Vyděsí mě to. Takže se není čemu divit, že se na začátku vynořily zvěsti o dekapitaci. Pozoruju kousky makrely a protlaku na Ulrikově talíři. Cítím nutkání vyplivnout jídlo, které mám v ústech. Představuju si ten výjev. Zkousím si ho představit. Je to nepochopitelné. Že by v téhle idyle, v tom klidném kousku země daleko v lesích, na chatě obklopené lučním kvítím, někdo podřezal lidi jako zvířata. Podle UL-

rika to podporuje teorii o útoku na Stranu pracujících. Ta symbolika je zjevná, dodává. Někdo jde SP po krku.

Z nové informace se mi rozbuší srdce. Musím si znovu dojít pro vodu, jako bych najednou měla problémy s vlastním hrdlem.

Proč byli zabiti právě tam? Vestoje se sklenicí v ruce pozoruju Ulrikovy zapletené prameny vlasů a přitom naslouchám jeho spekulacím. Může to nějak souviset s tím, že Pochod byl dlouho jakýmsi vnitrostranickým tajemstvím, místem, kde se celá desetiletí činila zásadní rozhodnutí? Ulrik rozhodí rukama, vzdává se. Volíš SP? ptám se. Ne, odpovídá Ulrik, jsem daleko větší levičák. *Get up, stand up*. Dáš si ještě sendvič? Už jsi zkoušela makrelu v tomatě mezi plátkem sýra a kolečkem salámu?

Nato se vynoří další zpráva. Ke mně se nedostane, ráno mám naspěch a na vlak musím běžet. Cestou do města podřimuju, ale těsně před hlavním nádražím, když vykouknu ven a pomyslím si, že lesklá fasáda hotelu Oslo Plaza vypadá jako gigantické ostří nože trčícího k nebi, se mi rozvibruje telefon. Přichází esemeska od Ulrika: *K odpovědnosti se přihlásila jakási teroristická organizace Norsko pro muslimy*. Na hlavním nádraží vidím méně lidí přistěhovaleckého původu než obvykle. Možná se poté, co uslyšeli tu novinku, neodvažují vyjít ven, říkám si. Možná si telefonují: Zůstaňte doma! Bude mela! Tu informaci celý den omílají všechna média. Internet zaplavují nenávistné komentáře. Řada pravicových politiků požaduje okamžité uzavření hranic. Pak se ukáže, že za přiznáním stojí partička kluků z lepší části města, že šlo o vtip, o sázku, nakolik lze veřejnosti namluvit něco tak přitaženého za vlasy. Mají štěstí, že je pobouření občané nezlyncují. Co je to dneska za mládež? ozývá se ze všech stran, zvláště z příspěvků zaslaných v následujících dnech postaršími čtenáři.

Vůbec jen málo faktů podporuje tvrzení, že teroristé jsou muslimové. Musíme ponechat otevřené všechny alternativy, sděluje policejní mluvčí po tomto trapném omylu. Říkám si, že ta světle modrá košile jí fakt sluší, a má dokonale nanesenou řasenku. Sleduju ji večer v televizi, doma v obýváku, v dlaních držím šálek zeleného čaje. Jako by ji chtěli vzít za slovo, nadhazuje jiná televizní stanice teorii o Rusech. Vytahují okolnost, o níž jsem se v knize, která má už už odejít do tisku, zmínila jen letmo. Staví na tom, že Velikán v roce 1968 prošel povinnou vojenskou službou. Sloužil na pohraniční stanici Elvenes toho červnového dne, kdy se sovětské tanky přiblížily k norské hranici. Jednalo se o odpověď na rozsáhlé cvičení jednotek NATO v kraji Troms. Prý hrozilo vypuknutí válečného konfliktu a ve vysoké politice se schylovalo k dramatu. Arve Storefjeld na to nikdy nezapomněl, možná proto, že skutečně pohlédl do ústí hlavně sovětského tanku. A zanedlouho poté vjely obrněné vozy do Československa. Nikdy se nehodlám spolehnout na ty zatracené Rusáky, zněl jeden z Velikánových nejproslulejších refrénů. V jeho očích studená válka dosud neskončila. Rusko nikdy nebude nic jiného než stát banditů, řekl prý na nějaké oficiální večeři, kde to přehnal s pitím. Vzpomněla jsem si na dívku, která slyšela vrtulník. Mohli ho skutečně odstranit Rusové? Ale proč ho v tom případě raději neotrávili poloniem? Na tuhle teorii bych si moc nevsadila. Jaká bude další? říkám si a odkládám šálek. Nic se nezdá nemožné.

V té zmatené době se často uchyluju do vestibulu úřadu vlády, sedím v hlubokém soustředění nad zápisníkem a dělám si poznámky, pátrám po zapalovací svíčke. Klidná recepce se mi stala prostorem k vydechnutí, útočištěm, kde se pokouším psát, sprádat nitky, črtat jakési osnovy, které mi v lepším případě dokážou poskytnout přehled. Lidé už si od události vytvořili trochu odstup, a tak se začíná vyno-

řovat kritika: je třeba pohnat někoho k odpovědnosti. Dalo se vraždám zabránit? Někteří tvrdí, že policie obdržela varování o hrozbě předem. Což policie popírá. Dohady neumlkají. Na veřejnost prosákne informace, že když na místo činu dorazili zvláštní vyšetřovatelé, aby zajistili stopy, nebylo už nedotčené; noviny překypují pohoršenými komentáři o neschopnosti a nepřipravenosti policie. A protože všichni počítají s tím, že šlo o teroristy, o útok na Norsko – kde byla tajná služba? Proč nezachytila varovné signály? Proč nebyl úder odvrácen? A vůbec: Neměli by mít klíčoví politici lepší ochranu?

Ano, a proč není lepší ochrana zrovna tady, pomyslím si a kývnu na pozdrav jednomu ze státních tajemníků z úřadu vlády, muži, se kterým jsem kdysi flirtovala při nudné recepci na radnici.

Na druhou stranu: Kdo mohl předvídat něco takového, říkám si a zjišťuju, že jsem si doteď místo poznámek kreslila jen kudrlinky. Není právě tohle jádro pudla? Naše chybějící schopnost věci předvídat. Stal se z toho refrén, výmluva a zároveň vyjádření bezmoci: Kdo by dokázal předpovědět, že na norské půdě vůbec může dojít k takovému zločinu? V lese? Ten čin překračuje naši představivost, prohlásila jakási známá kulturní osobnost v jednom televizním pořadu. Tak chladnokrevný, tak efektivní, jako z čistého nebe. Tohle všechno zas a znovu zaznívá ve sloupcích a v komentářích.

Obyvatelstvo čeká na odpověď, jako by to měla být forma útěchy. Kdo za tím činem stojí?

Sedím v budově úřadu vlády a pohledem spočívám na tapiserii Hannah Ryggenové *Žijeme na jedné hvězdě*. Pokouším se nahlížet událost u Blankvann s odstupem, uchopit ji z nového úhlu. Nenacházím nic. Jediné, co mám v zápisníku, jsou inkoustové kudrlinky. Najednou se mě zmocní strach. Téma se začíná vyčerpávat a nádherná euforie slábne, jsem jako narkomanka, toužím vymyslet něco, co by tu energii